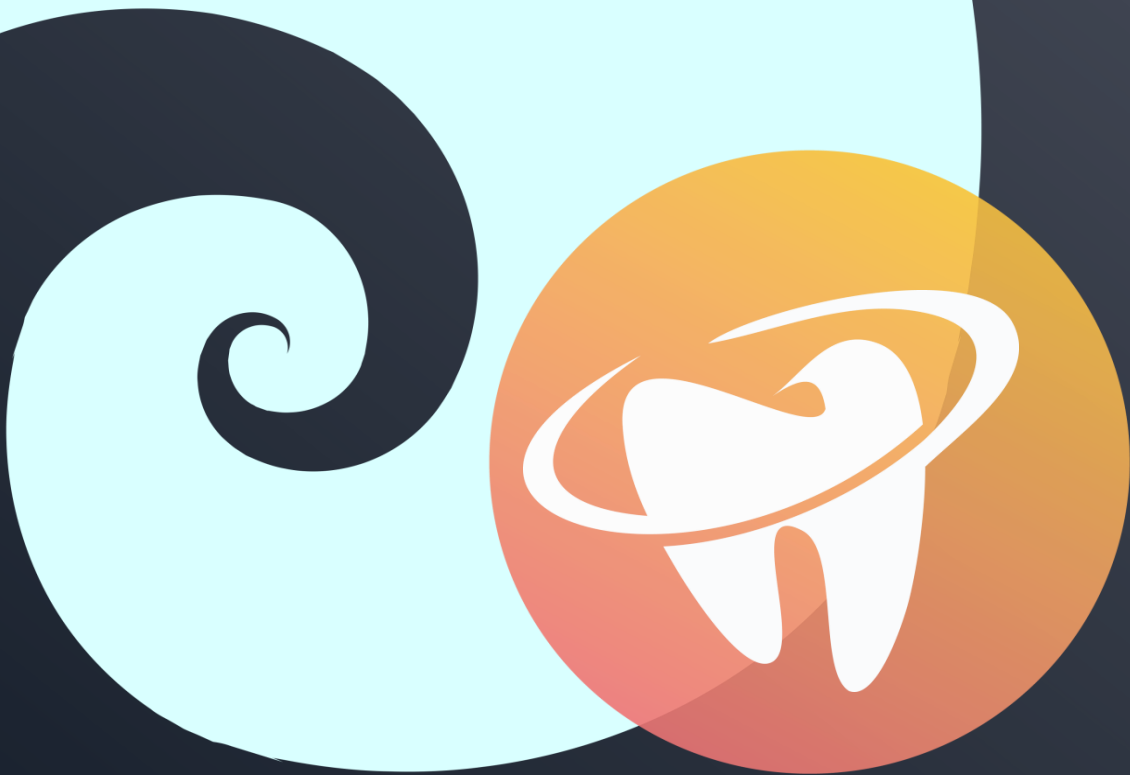

แนวทางการดำเนินงาน ทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562

- เป็น องค์กรหลักในงานทันตสาธารณสุขของประเทศ
- เน้น การทำงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
- มุ่งสู่ องค์กรคุณภาพคู่คุณธรรมและองค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพ
- เพื่อ สุขภาพช่องปากที่ดีทุกช่วงวัยของชีวิต

คำชี้แจง

เอกสาร แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562 ชุดนี้
จัดทำขึ้นเพื่อให้ทันตบุคลากร หรือผู้รับผิดชอบงานกลุ่มวัยต่าง ๆ
รับทราบการดำเนินกิจกรรมงานทันตสาธารณสุข ปี 2562
ของสำนักทันตสาธารณสุข และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานทันตสาธารณสุขต่อไป

รวบรวมและจัดทำโดย
กลุ่มบริหารยุทธศาสตร์ สำนักทันตสาธารณสุข
22 ตุลาคม 2561

สารบัญ

แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562	หน้า
กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยรุ่น	1
กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง	14
กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงานและผู้สูงอายุ	25
กลุ่มพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข	31
กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย	34
ภาคผนวก	36
- ตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดกรมอนามัยประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2562	

แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562
กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยเรียน

งานส่งเสริมทันตสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย
สถานการณ์

ปัจจุบันหญิงตั้งครรภ์
เข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพช่อง
ปากเพียงร้อยละ 60 และได้รับการ
การฝึกแปรงฟัน ร้อยละ 55 และ
มีหญิงตั้งครรภ์ ประมาณร้อยละ 80
ของหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการตรวจ
มารับบริการทันตกรรม

หญิงตั้งครรภ์	57	58	59	60	61*
ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก เฉพาะเขตรับผิดชอบ (คน)	7.07	23.31	38.84	53.15	58.22
ได้รับการฝึกแปรงฟันแบบลงมือ ปฏิบัติ หรือ ได้รับการฝึกแปรงฟัน แบบลงมือปฏิบัติ และ plaque control เฉพาะเขตรับผิดชอบ (คน)	12.01	21.21	37.20	51.98	55.46
ได้รับการทันตกรรม (จากคนที่ ได้รับการตรวจฟัน+วางแผน)	77.99	88.13	95.67	80.43	80.45

ข้อมูล 28/09/61

เด็ก 0-2 ปี	57	58	59	60	*61
ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก เฉพาะเขตรับผิดชอบ	28.33	40.03	50.59	58.42	59.03
ผู้ปกครองได้รับการฝึกแปรงฟันแบบ ลงมือปฏิบัติ หรือ ได้รับการฝึกแปรง ฟันแบบลงมือปฏิบัติ และ plaque control นับรวมฝึกผู้ปกครองทำความ สะอาดช่องปาก เฉพาะเขตรับผิดชอบ	16.88	26.39	45.83	59.89	61.84
เคลือบ/ทา ฟลูออไรด์เฉพาะที่ เฉพาะ เขตรับผิดชอบ	23.64	31.02	42.65	42.87	48.45
ได้รับการทันตกรรม (ตั้งจากเด็กที่มี รหัสเหตุการณ์)	51.12	50.59	64.53	75.8	74.35

ข้อมูล HDC 07/07/61

เด็ก 0-2 ปี ได้รับ
บริการตรวจช่องปาก และ
ผู้ปกครองได้รับการฝึก
แปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ
ประมาณร้อยละ 60 และ
เด็ก 3-5 ปี ได้รับการ
ตรวจช่องปาก ร้อยละ 63

ค่าเป้าหมาย			เด็ก 3-5 ปี	57	58	59	60	61
ร้อยละเด็ก 3 ปีปราศจากฟันผุ	60	61	ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก เฉพาะเขตรับผิดชอบ (คน)	20.62	35.06	48.57	47.11	62.95
(NS) ผล	50	52	เคลือบ/ทา ฟลูออไรด์เฉพาะที่ เฉพาะเขตรับผิดชอบ (คน)	15.85	22.77	34.37	38.99	49.81
(HDC) ผล	47.1		ได้รับการทันตกรรม (ตั้งจาก เด็กที่มีรหัสเหตุการณ์)	77.23	55.56	63.05	69.9	76.09
ร้อยละได้รับการตรวจ	69.8	66.68						
	45.05	35.62						

04/10/2561

ข้อมูลจาก HDC ปี 2560-2561 เด็ก 3 ปีปราศจากฟันผุ ร้อยละ 66.7 และ 69.8 ตามลำดับ (เป็นข้อมูลจาก
เด็กที่ได้รับการตรวจ ร้อยละ 45 และ 35.6 ตามลำดับ

งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย

งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย จะถูกบูรณาการใน cluster สตรีและเด็กปฐมวัย ผ่าน ยุทธศาสตร์ ส่งเสริมการเกิดและเติบโตคุณภาพ

Setting	กิจกรรมคุณภาพ	การบูรณาการ
ANC	<p>ANC คุณภาพด้านทันตสุขภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - หญิงตั้งครรภ์ทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก - หญิงตั้งครรภ์ได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ และย้อมสีฟัน (การใช้ไหมขัดฟัน) - หญิงตั้งครรภ์ได้รับบริการทันตกรรมตามความจำเป็น ในช่วงอายุครรภ์ที่เหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการไปกับมาตรฐานอนามัยแม่และเด็กคุณภาพ และเข้าร่วมประเมิน ติดตาม - *รณรงค์ร่วมไปกับ “มหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิต” <p><i>ควรรณรงค์ให้หญิงตั้งครรภ์ทุกคนที่ฝากครรภ์ที่คลินิกของรัฐและเอกชน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก</i></p> <p>-**ตำบลดส่งเสริมสุขภาพเด็ก 0-5 ปี สูงดีสมส่วน ฟันไม่ผุ พัฒนาการ สมวัย</p>
WCC	<p>WCC คุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เด็กได้รับการตรวจช่องปาก โดยทันตบุคลากร - ผู้ปกครองเด็กได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันให้เด็กแบบลงมือปฏิบัติ ตรวจความสะอาดฟัน และได้รับคำแนะนำเรื่องการทำความสะอาดช่องปาก และการบริโภคที่เหมาะสม - เด็กได้รับการประเมินความเสี่ยงต่อฟันผุ และเด็กที่มีความเสี่ยงจะได้รับดูแล (กระตุ้นการแปรงฟันทาFluoride และติดตามเป็นระยะๆ ทุก 3 เดือน) - เด็กที่พบฟันผุเป็นรู ควรได้รับการส่งต่อเพื่อรับบริการที่เหมาะสม <p>*เน้นให้เด็กได้รับการแปรงฟันตั้งแต่ฟันซี่แรก ด้วยการแจกแปรงสีฟันอันแรก</p>	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการกับ คลินิก WCC คุณภาพ และเข้าร่วมประเมิน ติดตาม - พัฒนาศักยภาพบุคลากร ช่างเคียง สามารถประเมินความเสี่ยงต่อโรคฟันผุในเด็กเล็ก และมีทักษะในการแปรงฟันเด็กเล็ก** - *รณรงค์ร่วมไปกับ “มหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิต” <p><i>เด็กควรได้รับการตรวจ ประเมินฯ และแจกแปรงสีฟันอันแรก ตั้งแต่ 6 เดือน</i></p> <p>- **ตำบลดส่งเสริมสุขภาพเด็ก 0-5 ปี สูงดีสมส่วน ฟันไม่ผุ พัฒนาการ สมวัย</p>

Setting	กิจกรรมคุณภาพ	การบูรณาการ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	<p>ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพ เช่น การตรวจและเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพช่องปาก โดยทันตบุคลากร การแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน การจัดอาหารว่างที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และไม่เสี่ยงต่อฟันผุ การเลิกดูอนิเมจากขวด - สนับสนุน/ จัดหา แปรงสีฟันที่มีคุณภาพตามมาตรฐานกรมอนามัย ให้เด็กใช้ - ผู้ดูแลเด็ก มีความรู้ และทักษะการดูแลสุขภาพ ช่องปากเด็ก และสื่อสาร ให้คำแนะนำกับผู้ปกครองเด็กได้ <p>** ควรเริ่ม เน้นการฝึกเด็ก (3 ขวบขึ้นไป)ให้ มีทักษะใช้แปรงฟัน ขยับถูไปมาสั้นๆ ทุกซี่ในปาก นาน 2 นาที</p>	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการไปกับมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ (ขั้นทดลองใช้) - **ตำบลงเสริมสุขภาพเด็ก 0-5 ปี สูงดีสมส่วน ฟันไม่ผุ พัฒนาการ สมวัย - เด็ก 5ปี7เดือน-6ปี ประเมินทักษะแปรงฟัน ไตทั่วทั้งปาก (DSPM plus หมวด PS: personal and social)
ชุมชน	<p>มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ประชาชนมีสุขภาพช่องปากดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการรวมตัวกันของภาคี เครือข่าย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ในการดูแล เฝ้าระวังสุขภาพ ช่องปากเด็กปฐมวัย เรื่องการแปรงฟันให้เด็ก การตรวจฟันเด็กด้วยตนเอง และพฤติกรรมกรบริโภคเหมาะสม - มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ความรู้ เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก แปรงฟันให้ลูกตั้งแต่ฟันซี่แรก การตรวจความสะอาดฟัน (ซี่ฟัน) - นโยบายสาธารณะ เช่น งานบุญปลอดน้ำอัดลม เป็นต้น - ร้านค้าในชุมชน จำหน่ายแปรงสีฟันสำหรับเด็กเล็กที่มีคุณภาพตามมาตรฐานกรมอนามัย จำหน่ายอาหารว่างที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ(ฟัน) 	<ul style="list-style-type: none"> - **ตำบลงเสริมเด็กอายุ 0-5 ปี สูงดีสมส่วน ฟันไม่ผุ พัฒนาการสมวัย - อสม. เชี่ยวชาญด้านทันตสุขภาพ

มหัศจรรย์1000วันเพื่อลูกรักฟันดี

กิจกรรมที่ดำเนินการโดยส่วนกลาง

1.การพัฒนาาระบบคัดกรองสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์

กลุ่มเป้าหมาย : ทันตบุคลากร และบุคลากรสาธารณสุขงาน ANC จาก รพช. 8 แห่ง (ศอ./สสจ.)

กิจกรรม : ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาาระบบคัดกรองสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์

เยี่ยม ติดตามพื้นที่ ประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ : 1.รูปแบบการคัดกรองสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์ 2.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2. การประเมินสื่อทันตสุขภาพในเด็กปฐมวัย

กลุ่มเป้าหมาย : ผู้ใช้สื่อจำนวน 200 คน ประกอบด้วย ศูนย์อนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน รพสต. ศพด.และภาคีเครือข่าย

กิจกรรม : 1.ประชุมทีมวิจัย/ทดสอบเครื่องมือ 2.เก็บข้อมูล (จัดจ้าง) 3.ประชุมเพื่อปรับปรุงสื่อ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ผลการประเมินสื่อที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาต่อไป

3.พัฒนารูปแบบการให้ทันตสุขภาพกระตุ้นผู้ปกครองในการแปรงฟันให้เด็กปฐมวัยอายุ9-24เดือน

วัตถุประสงค์ : เพื่อประเมินผลการให้ทันตสุขภาพโดยใช้คราบน้ำจลินทรีย์ในการกระตุ้นพฤติกรรมของผู้ปกครองในการแปรงฟันให้เด็กปฐมวัยอายุ9-24 เดือนว่าจะได้รับ

กลุ่มเป้าหมาย : เด็กอายุ 9-24 เดือนจำนวน 200 คน จากพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง สระบุรี ราชบุรี บุรีรัมย์และภูเก็ต

กิจกรรม : 1.ประสานจังหวัดและพื้นที่ดำเนินการ 2.เตรียมพื้นที่เพื่อดำเนินงาน 3.เจ้าหน้าที่ดำเนินการในพื้นที่ (3.1ให้ทันตสุขภาพแก่ผู้ปกครองเด็กอายุ 9-24 เดือนที่เข้าร่วมโครงการ

3.2 ตรวจสอบสุขภาพช่องปากเด็ก 3.3 เก็บข้อมูลและติดตามกระตุ้นพฤติกรรมแปรงฟันเด็กอายุ 9-24 เดือน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ผลการศึกษา

4.ศึกษาสถานการณ์การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาอนามัยแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ : เพื่อสำรวจการจัดกิจกรรมดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ ทันตสุขภาพในสถานพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ

กลุ่มเป้าหมาย : ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใน 12เขตสุขภาพ/12 จังหวัด

กิจกรรม : 1.ประชุมเตรียมการ 2 ครั้ง 2.จัดทำแบบสอบถามการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาอนามัยแห่งชาติ 3.Try out แบบสอบถาม 4.เก็บรวบรวมข้อมูล 5.วิเคราะห์และสรุปผล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ : ผลการศึกษา

5.ร่วม นิเทศ เยี่ยมติดตาม เสริมพลัง กับ cluster แม่และเด็ก

6. อสม.เชี่ยวชาญ

กลุ่มเป้าหมาย : ทันตบุคลากร บุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง และ อสม.

กิจกรรม : 1.พัฒนาสื่อ/คู่มือการอบรม อสม.เชี่ยวชาญ สาขาทันตสุขภาพ

2.ติดตามการประกวดคัดเลือก อสม.ดีเด่นในปี 2562 / ประชุมคณะกรรมการ

3.การประเมินผลการคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ ปี 2561

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- สื่อคู่มือสำหรับทันตบุคลากร และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการอบรม พัฒนา อสม.ให้มีความรู้และมีทักษะเชี่ยวชาญ ด้านทันตสุขภาพ
- อสม. ได้รับการพัฒนาความรู้ ช่วยแนะนำ ดูแลสุขภาพช่องปากเบื้องต้นแก่ประชาชนทุกกลุ่มวัย ในชุมชนสามารถเข้ารับการคัดเลือกเป็น อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ
- ผลการประเมินการคัดเลือก อสม.ดีเด่น สาขาทันตสุขภาพ ปี 2561

ตัวชี้วัดงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย 2562

ระดับ	ตัวชี้วัด /ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	หมายเหตุ
กรม	1.ร้อยละเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ (ร้อยละ 54)	
ศอ./เขตสุขภาพ	ร้อยละเด็กอายุ 3 ปี ปราศจากฟันผุ (ร้อยละ 54 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2 จากข้อมูลเดิม)	
สสจ.	<p>ข้อมูลการตรวจและการให้บริการเพื่อประกอบการประเมินติดตามและวางแผน</p> <p>-ข้อมูลความเสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุของเด็ก</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความสะอาดฟัน (คราบจุลินทรีย์) -ฟันผุระยะแรก (white spot) -พฤติกรรมกินเสี่ยง (นมรสหวาน ขนมกรุบกรอบ) <p>-ข้อมูลบริการเพื่อป้องกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> *ทา Fluoride varnish ในกลุ่มเสี่ยง <p>-ข้อมูลหญิงตั้งครรภ์ (ANC คุณภาพ)</p> <ul style="list-style-type: none"> -ได้รับการตรวจช่องปาก -ได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ -ได้รับการทันตกรรมตามความจำเป็น <p>-ข้อมูลสถานะช่องปาก เพื่อวางแผนการให้บริการและส่งเสริมป้องกัน</p> <p>*สภาวะช่องปากหญิงตั้งครรภ์</p>	<p>- สสจ./ศอ.ออกแบบการจัดเก็บข้อมูล (สำรวจ) ประมวลผล และวิเคราะห์ เป็นภาพ จังหวัด /เขตสุขภาพ และรวบรวมส่งสำนักทันตฯ เพื่อประมวลผลเป็นภาพประเทศ ต่อไป</p>

ระดับ	ตัวชี้วัด / ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	หมายเหตุ
พื้นที่ รพช. / รพ.สต.	<p>สภาวะช่องปากเด็ก (ความสะอาด ฟันผุ)</p> <p>ข้อมูลแสดงความครอบคลุมการให้บริการ</p> <p><u>-ข้อมูลกิจกรรมคุณภาพ (ความครอบคลุม)</u></p> <p>-เด็กได้รับการตรวจฟัน (ความสะอาด ฟันผุ-ระยะแรก เป็นรู)</p> <p>-ผู้ปกครองได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันเด็ก แบบลงมือปฏิบัติ</p> <p><u>-ข้อมูลหญิงตั้งครรภ์ (ANC คุณภาพ)</u></p> <p>-ได้รับการตรวจช่องปาก</p> <p>-ได้รับการฝึกทักษะแปรงฟันแบบลงมือปฏิบัติ</p> <p>-ได้รับบริการทันตกรรมตามความจำเป็น</p> <p><u>-ข้อมูลสภาวะช่องปาก เพื่อวางแผนการให้บริการและส่งเสริมป้องกัน</u></p> <p>*สภาวะช่องปากหญิงตั้งครรภ์</p>	<p>- รพ.สต. /รพช. บันทึกและเก็บข้อมูล</p> <p>- รพช.รวบรวม วิเคราะห์ภาพอำเภอ หรือ รวบรวมส่งให้ สสจ. วิเคราะห์ (ภาพอำเภอ และภาพจังหวัด)</p>

ผู้ประสานงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย

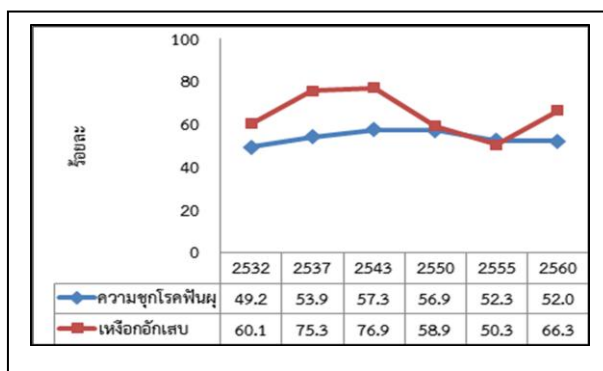
ชื่อ นามสกุล /รับผิดชอบ	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.สุวรรณา เอื้ออรธการุณ ผู้ประสานงาน Cluster แม่และเด็ก	ทันตแพทย์ชำนาญการ พิเศษ	suwanna.dt@gmail.com suwanna.e@anamai.mail.go.th
ทพญ.หยาดฤทัย โก้สกุล ผู้ประสานงาน Cluster แม่และเด็ก	ทันตแพทย์ปฏิบัติการ	yartfon@gmail.com
นางสาวสุภาวดี พรหมมา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ	psupawadee@gmail.com
นางสาวเขมณัฐ์ เชื้อชัยทัศน์ อสม. เขียวชาญ และหญิงตั้งครรภ์	นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ	kcmanat48@gmail.com
นางสาวเดือนเพ็ญ สาคร หญิงตั้งครรภ์	นักวิชาการสาธารณสุข ปฏิบัติการ	fullmoon507@gmail.com

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904204

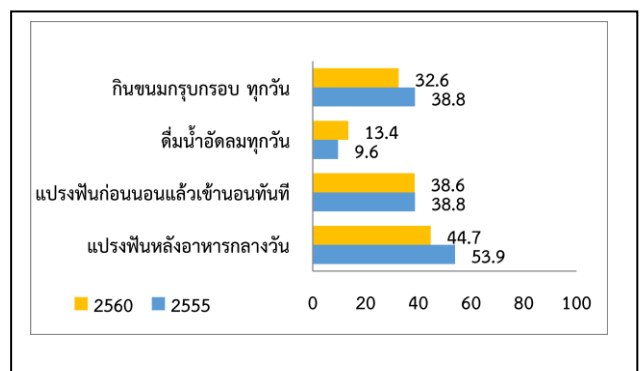
งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน

สถานการณ์สุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียน

จากผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 พบว่า ความชุกของโรคฟันผุในเด็กอายุ 12 ปี คือร้อยละ 52.0 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 1.4 ซี่/คน ซึ่งใกล้เคียงกับผลจากการสำรวจครั้งที่ 7 โดยมีความชุกของโรคฟันผุร้อยละ 52.3 ค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 1.3 ซี่/คน ตามลำดับ และพบว่าในการสำรวจครั้งนี้เด็กอายุ 12 ปี มีสภาวะเหงือกอักเสบสูงกว่าการสำรวจในครั้งที่ 7 พ.ศ. 2555 จากร้อยละ 50.3 เป็นร้อยละ 66.3 ด้านพฤติกรรมสุขภาพช่องปากและการรับบริการสุขภาพช่องปากของนักเรียน พบว่าร้อยละของการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันของเด็กอายุ 12 ปี ลดลงจากร้อยละ 53.9 เป็นร้อยละ 44.7 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจครั้งที่ผ่านๆ มา ส่วนประเด็นพฤติกรรมกรับบริโภคที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็กกลุ่มนี้คือ พฤติกรรมการดื่มน้ำอัดลมและน้ำหวาน การกินลูกอม และการกินขนมกรุบกรอบ พบว่าเด็กดื่มน้ำอัดลมทุกวันเพิ่มขึ้นจากการสำรวจครั้งที่ผ่านๆ มา โดยดื่มน้ำอัดลมทุกวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.6 เป็นร้อยละ 13.4 และกินขนมกรุบกรอบทุกวันลดลงจากร้อยละ 38.8 เป็นร้อยละ 32.6 ด้านการรับรู้และการรับบริการด้านสุขภาพช่องปาก พบว่าเด็กอายุ 12 ปี เคยปวดฟันร้อยละ 36.7 เคยหยุดเรียนเพราะไปทำฟันร้อยละ 12.2 เคยได้รับการตรวจฟันร้อยละ 84.7 เคยได้รับการรักษาฟันและเหงือกร้อยละ 50.8 สถานบริการภาครัฐยังคงเป็นสถานบริการหลักในการไปรับบริการในเด็กอายุ 12 ปี การทำงานด้านทันตสาธารณสุขในกลุ่มวัยเรียน ควรต้องเน้นการส่งเสริมการแปรงฟันคุณภาพโดยเฉพาะเน้นประสิทธิภาพของกิจกรรมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน และส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในการเอื้อให้เกิดพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากและพฤติกรรมบริโภคที่ดีทั้งในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

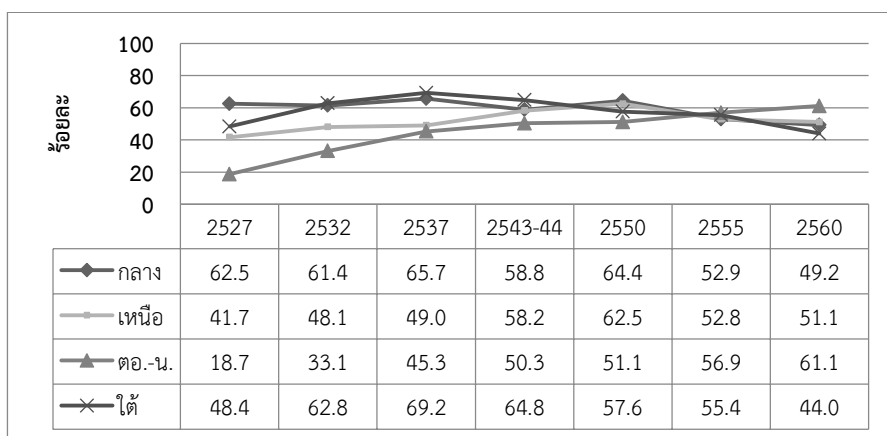
รูปที่ 1 ความชุกของโรคฟันผุและร้อยละเหงือกอักเสบในเด็กอายุ 12 ปี

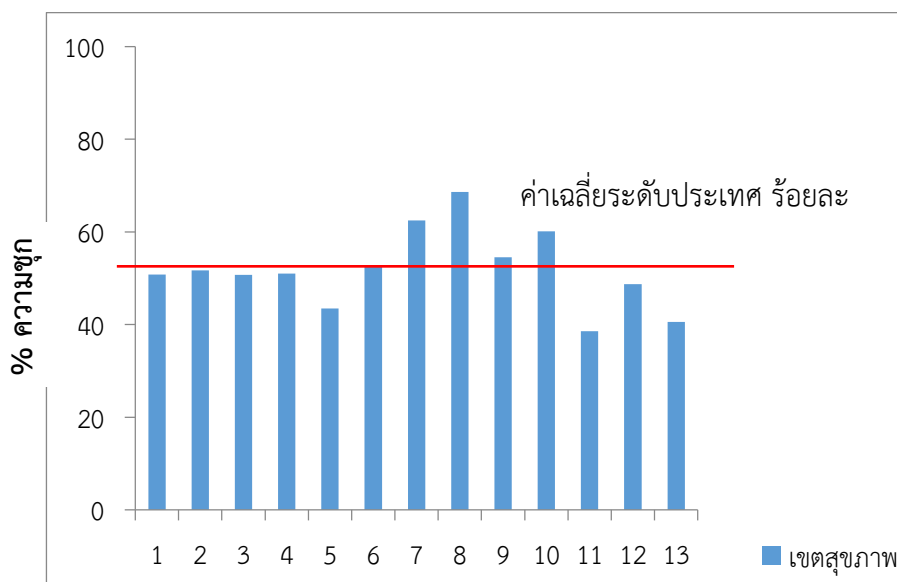
รูปที่ 2 ร้อยละพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก ในเด็กอายุ 12 ปี

ที่มา: รายงานการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8

จากผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 เมื่อแยกดูข้อมูลสถานการณ์ความชุกโรคฟันผุในเด็กวัยเรียนอายุ 12 ปี แยกรายภาคและรายเขตสุขภาพพบว่า ความชุกของโรคฟันผุในเด็ก 12 ปี มีแนวโน้มลดลงในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง แต่มีแนวโน้มสูงขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเมื่อดูรายเขตสุขภาพพบว่าเขตสุขภาพที่มีค่าเฉลี่ยความชุกของโรคฟันผุ สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ (ร้อยละ 52.0) เป็นเขตสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด ได้แก่ เขตสุขภาพที่ 6 (ร้อยละ 52.6) เขตสุขภาพที่ 7 (ร้อยละ 62.5) เขตสุขภาพที่ 8 (ร้อยละ 68.6) เขตสุขภาพที่ 9 (ร้อยละ 54.5) และเขตสุขภาพที่ 10 (ร้อยละ 60.1) ดังแสดงในรูปที่ 3 และรูปที่ 4

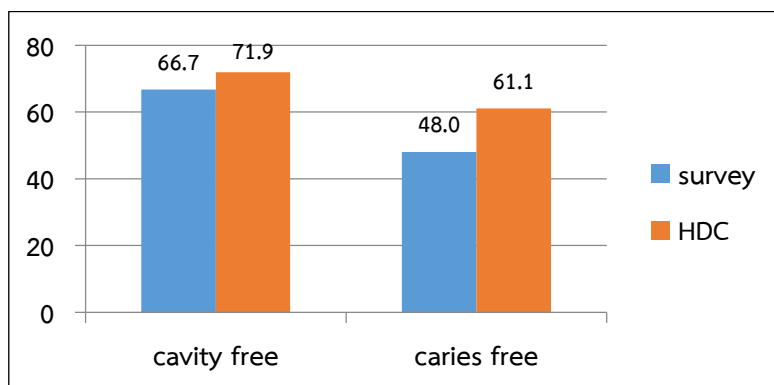

รูปที่ 3 ความชุกของโรคฟันผุในเด็กอายุ 12 ปี แยกรายภาค

รูปที่ 4 ความชุกของโรคฟันผุในเด็กอายุ 12 ปี แยกรายเขตสุขภาพ

สถานการณ์ cavity free และ caries free ในเด็กอายุ 12 ปี

รูปที่ 5 เปรียบเทียบข้อมูล cavity free และ caries free จากข้อมูลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปาก ระดับประเทศ และ ข้อมูลจาก HDC ปี พ.ศ. 2560

เปรียบเทียบข้อมูลสถานการณ์ cavity free และ caries free ในเด็ก 12 ปี พบว่าสถานการณ์ cavity free จากรายงาน HDC ร้อยละ 71.9 สูงกว่าข้อมูลจากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากแห่งชาติ ครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 ร้อยละ 66.7 และข้อมูล caries free จากรายงาน HDC เด็กอายุ 12 ปี ปรากฏจากฟันผุในฟันถาวร ร้อยละ 61.1 ในขณะที่ข้อมูลจากการสำรวจพบว่าเด็กอายุ 12 ปี ปรากฏจากฟันผุในฟันถาวร ร้อยละ 48.0 ซึ่งข้อมูล HDC มีความครอบคลุมในการตรวจในกลุ่มประชากรเด็กอายุ 12 ปี เพียงร้อยละ 38.6

แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีด้านทันตสาธารณสุข

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเลิศ
(PP & P Excellence)

แผนงานที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยทุกกลุ่มวัย (ด้านสุขภาพ)
โครงการที่ ๒ พัฒนาและสร้างเสริมศักยภาพคนไทย กลุ่มวัยเรียนและวัยรุ่น

สถานการณ์ปัจจุบัน

- ปี 2559 ระดับสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 98.23 และเด็กนักเรียนไทยอายุ 6 - 11 ปี มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติขึ้นไป ร้อยละ 77
- ปี 2560 เด็กวัยเรียนสูงที่สุดส่วน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ร้อยละ 64.2 เป็นร้อยละ 65.1 และเด็กกลุ่มอายุ 0 - 12 ปี ฟันดีไม่มีผุ (Cavity free) ร้อยละ 71.81
- อัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15 - 19 ปี ลดลงอย่างต่อเนื่อง จาก 54.3 ต่อพันประชากร ในปี 2555 เหลือ 42.5 ในปี 2559

วัตถุประสงค์

- เพื่อส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนแข็งแรง สูงดี สมส่วน และมีระดับ Intelligence Quotient (IQ) และ Emotional Quotient (EQ) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน
- เพื่อควบคุมโรคในช่องปาก และลดการสูญเสียฟันแท้ในเด็กอายุ 12 ปี
- เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

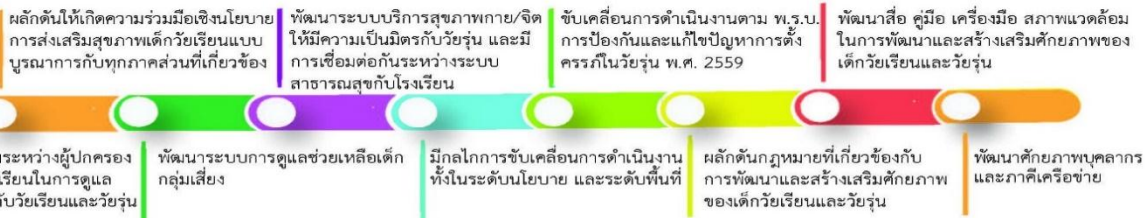
เป้าหมายระยะ= 20 ปี

- เด็กวัยเรียน IQ/EQ ดี สุขภาพแข็งแรง สูงดีสมส่วน ฟันดีไม่มีผุ
- อัตราการคลอดมีชีพในหญิงอายุ 15 - 19 ปี ลดลง

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

มาตรการสำคัญ

เป้าประสงค์ เด็กวัยเรียนเจริญเติบโตเต็มศักยภาพและมีทักษะสุขภาพ

ตัวชี้วัดปี 2562

- ร้อยละของเด็กอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ (caries free) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1
- ร้อยละของเด็ก 0 -12 ปี ฟันดีไม่มีผุ (cavity free) เพิ่มขึ้นร้อยละ 2
- ร้อยละ 30 ของเด็กวัยเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3 ด้าน (สุขภาพช่องปาก การบริโภคอาหาร กิจกรรมทางกาย)

มาตรการ

- เฝ้าระวัง และให้บริการส่งเสริม ป้องกันกลุ่มเสี่ยงโรคฟันผุ
  - 1.1 พัฒนาระบบข้อมูล เพื่อใช้ในการเฝ้าระวัง และกำกับติดตาม ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ
- บูรณาการการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมสุขภาพร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ
  - 2.1 ขยายความครอบคลุมโรงเรียนปลอดน้ำอัดลม และมีการกำกับติดตามร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษา

- 2.2 สนับสนุนการดำเนินการกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียน ให้ได้มาตรฐาน เช่น มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนเครือข่ายเด็กไทยฟันดี โรงเรียนนักเรียนไทยสุขภาพดี
3. เพิ่มการเข้าถึงบริการทันตกรรมตามชุดสิทธิประโยชน์และความจำเป็น (Health needs)
4. พัฒนาโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ และ เพิ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก แก่นักเรียน และ ผู้ปกครอง

บทบาทส่วนกลาง

1. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ โครงการนมฟลูออไรด์ เครือข่ายเด็กไทยฟันดี ชุมชนต้นแบบเด็กวัยเรียนไร้ฟันผุ และ HAPPINESS School
2. พัฒนาศักยภาพทันตบุคลากรและภาคีเครือข่าย รวมทั้งจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. รมรงค์สร้างกระแส เพิ่มความรอบรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปาก
  - 3.1 รมรงค์ Cavity Free Day “ครอบครัวฉันฟันไม่ผุ”
  - 3.2 แปร่งฟัน 222
  - 3.3 พัฒนาและผลิตสื่อสำหรับนักเรียนปกติและเด็กกลุ่มพิเศษ ครู และภาคีเครือข่าย
4. ร่วมกับกลุ่มวัยเรียนส่วนกลาง ประสานความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ
  - 4.1 พัฒนาระบบข้อมูลกลางเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน
  - 4.2 พัฒนาข้อเสนอในการปรับหลักสูตรกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา
  - 4.3 พัฒนาโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ

บทบาทศูนย์อนามัยและจังหวัด

1. ทบทวนผลการดำเนินงานและวางแผนพัฒนาสุขภาพช่องปากนักเรียน ปี 2562 ร่วมกับหน่วยงานกระทรวงศึกษาในระดับพื้นที่
2. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการในระดับพื้นที่
3. สนับสนุนการพัฒนา ยกระดับคุณภาพและขยายพื้นที่เครือข่ายเด็กไทยฟันดี
4. ประชาสัมพันธ์ และร่วมรมรงค์สร้างกระแส เพิ่มความรอบรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากร่วมกับส่วนกลาง
5. บูรณาการ มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสู่โรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ ร่วมกับหน่วยงานกระทรวงศึกษาธิการในระดับพื้นที่

แผนปฏิบัติการสำนักทันตสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2562 กลุ่มวัยเรียน

1. โครงการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในกลุ่มเด็กวัยเรียน

เป้าหมายกิจกรรม : โรงเรียนเข้าร่วมและพัฒนาเป็นโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (HLS) อย่างน้อยเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 แห่ง (เป้าหมาย300แห่ง)

กิจกรรมสำคัญ : 1.1 ยกระดับการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ(HPS) ด้วยกระบวนการโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate School : HLS)

กิจกรรมดำเนินการ :

  - 1.1.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในกลุ่มเด็กวัยเรียน
  - 1.1.2 ติดตามการดำเนินงาน และร่วมประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับเขต/ระดับพื้นที่

- 1.1.3 ประชุมเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในกลุ่มเด็กวัยเรียน และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กิจกรรมสำคัญ : 1.2 เสริมสร้างและสื่อสารความรอบรู้ด้านสุขภาพ

กิจกรรมดำเนินการ :

- 1.2.1 พัฒนาและผลิตสื่อชุดความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ

กิจกรรมสำคัญ : 1.3 ผลักดันกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ

กิจกรรมดำเนินการ :

- 1.3.1 นิเทศติดตามการดำเนินงานงานกลุ่มวัยเรียนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกโครงการ เช่น โรงเรียนต้นแบบนักเรียนไทยสุขภาพดี เครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี งานพระราชดำริโครงการขับเคลื่อนสังคมไทยไร้ฟันผุ พอสว. เป็นต้น

กิจกรรมสำคัญ : 1.4 พัฒนาระบบเฝ้าระวังและฐานข้อมูลร่วม

กิจกรรมดำเนินการ

- 1.4.1 พัฒนาระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

กิจกรรมสำคัญ : 1.5 พัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมสุขภาพ

กิจกรรมดำเนินการ

- 1.5.1 พัฒนาชุมชนต้นแบบนวัตกรรมส่งเสริมเด็กวัยเรียนไร้ฟันผุ
1.5.2 พัฒนาเครือข่ายโรงเรียนเด็กไทยฟันดี สุขภาพดี
1.5.3 สร้างกระแสการแปร่งฟันคุณภาพในโรงเรียน ผ่านการประกวดแต่งเพลงแปร่งฟันส่งเสริมทันตสุขภาพ

กิจกรรมสำคัญ : 1.6 เสริมสร้างศักยภาพภาคีเครือข่าย

กิจกรรมดำเนินการ

- 1.6.1 ส่งเสริมการประกันคุณภาพสุขภาพเด็กวัยเรียน : HAPPEN Scoring

2. โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร (กพด.) ตามพระราชดำริฯ

เป้าหมายกิจกรรม : เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารได้รับการดูแลและส่งเสริมทันตสุขภาพ โภชนาการ สุขภาพอนามัย และสภาพแวดล้อมในถิ่นทุรกันดาร

กิจกรรมสำคัญ : 1.1 ส่งเสริมโภชนาการ สุขภาพอนามัย และสภาพแวดล้อมในถิ่นทุรกันดาร

กิจกรรมดำเนินการ

- 1.1.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านอาหารว่างและ เครื่องดื่ม ที่จำหน่ายในโรงเรียน ตชด.

3. โครงการนมฟลูออไรด์ป้องกันฟันผุในประเทศไทย

เป้าหมายกิจกรรม : เด็กนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดที่ดำเนินโครงการได้ดื่มนมโรงเรียน ฟลูออไรด์ที่มีคุณภาพ อยู่ในมาตรฐานและมีความปลอดภัย เพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายและสุขภาพช่องปาก

กิจกรรมสำคัญ : 1.1 พัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยีในการประเมินผลโครงการ และการควบคุมกำกับเฝ้าระวังให้เกิดความปลอดภัย

1.2 พัฒนาภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การผลิตนมฟลูออไรด์อยู่ในมาตรฐาน มีการกำกับให้เกิดความปลอดภัย และมีการบริหารจัดการโครงการในพื้นที่เดิมให้มีความเข้มแข็ง และยั่งยืน

กิจกรรมดำเนินการ

1. การประเมินผลโครงการ
2. การศึกษาปริมาณการขับออกของฟลูออไรด์ในปัสสาวะของเด็กที่อยู่ในโครงการ
3. การตรวจประเมินการผลิตนมฟลูออไรด์ของโรงนม
4. การประชุมวางแผนทางพัฒนาการดำเนินงานและการควบคุมกำกับการทำงานในพื้นที่
5. การประชุมพัฒนาภาคีเครือข่ายระดับประเทศ (Network Group Meeting)
6. การประชุมพัฒนาโรงนม
7. การจัดนิทรรศการและถวายรายงานความก้าวหน้าโครงการนมฟลูออไรด์ฯ

ผู้ประสานงาน งานส่งเสริมสุขภาพช่องปากวัยเรียน

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.กรกมล นิยมศิลป์	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	kornkamol.n@anamai.mail.go.th
ทพญ.กัญญา บุญธรรม	ทันตแพทย์ชำนาญการ	kanya22@gmail.com
ทพญ.จิราพร ชิดดี	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	chiraporn.k@anamai.mail.go.th
ทพญ.ภัทราภรณ์ หัสดีเสวี	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	pattraporn.h@anamai.mail.go.th
นางอังศณา ฤทธิ์อยู่	นักวิชาการสาธารณสุข ชำนาญการ	sana1406@gmail.com
นางสาวชนิกา โรจน์สกุลพานิช	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ	maymee_win@hotmail.com
นางสาววีรยา ภัณฑรัตน์	นักวิชาการสาธารณสุข	weraya1628@gmail.com

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904204

แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562

กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยรุ่นและปัจจัยเสี่ยง

งานส่งเสริมทันตสุขภาพวัยรุ่น

กรมอนามัยในฐานะกรมวิชาการของกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่อภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของประเทศ ได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานที่สอดคล้องรองรับกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีด้านสาธารณสุข (พ.ศ.2560-2579) แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) โดยมุ่งเน้นการบูรณาการเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมาย ทิศทางที่ชัดเจน และเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุดคือ ประชาชนสุขภาพดี ภาควิชาและเจ้าหน้าที่มีความสุข จากข้อมูลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีประชากรอยู่ในกลุ่มวัยรุ่น (อายุ 10-19 ปี) ประมาณ 8,513,736 คน คิดเป็น ร้อยละ 13.25 ซึ่งเป็นกลุ่มที่สุขภาพทั่วไปดี แต่ต้องให้ความสำคัญเพราะเริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงหลายอย่างซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตนเอง ลูกและการเป็นโรคเรื้อรังในวัยผู้ใหญ่ไปจนถึงสูงอายุ เช่น การบริโภคแอลกอฮอล์ ยาสูบ ขาดการออกกำลังกาย การบริโภคที่ไม่เหมาะสม การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน รวมทั้งความรุนแรงแบบต่างๆ เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังก้าวกระโดดระหว่างความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่จึงมักมีปัญหาเรื่องการปรับตัว เกิดความเครียดอาจทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าและ สุขภาพจิต การพัฒนาทักษะชีวิตและการช่วยเหลือสนับสนุนด้านสังคมจิตวิทยาเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มที่มีการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพน้อยกว่ากลุ่มประชากรอื่นๆ

จากผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 พ.ศ. 2560 โดยสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ในกลุ่มอายุ 15 ปี พบว่ามีเหงือกอักเสบร้อยละ 69.9 มีฟันผุร้อยละ 62.7 ค่าเฉลี่ยฟันผุดกอน 2.0 ซี่/คน มีฟันผุที่ยังไม่ได้รับการรักษาเฉลี่ย 0.9 ซี่ต่อคน ร้อยละ 47.4 เคยได้รับการตรวจฟันโดยทันตบุคลากร และ ร้อยละ 51.9 ต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การดูแลช่องปาก นอกจากนี้จากการสำรวจพฤติกรรมพึงประสงค์ด้านทันตสุขภาพในปี 2559-60 พบว่าวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 95 แปรงฟัน ตอนตื่นนอน และ มากกว่าร้อยละ 85 แปรงฟันก่อนนอน การแปรงฟันหลังอาหารไม่ถึงร้อยละ 10 ประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างต้องการขูดหินปูน และทำให้ฟันขาว (ร้อยละ42.7-51.0) ต้องการจัดฟัน (ร้อยละ 33.4-49.0) แสดงว่ากลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังแปรงฟันไม่มีประสิทธิภาพและเนื่องจากเป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจกับรูปร่างหน้าตา ความผิดปกติของฟันเช่นฟันตกกระ ฟันซ้อนเก และการเลียนแบบตามคนดัง กลุ่มวัยรุ่นนี้จึงเป็นกลุ่มที่อาจมีปัญหาในเรื่องความเข้าใจต่อการใช้บริการทันตกรรม รวมทั้งการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทันตสุขภาพที่ไม่เหมาะสม เช่น จัดฟันแฟชั่น การฟอกฟันขาว เป็นต้น

แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากวัยรุ่นในปี 2561 คือ

1. พัฒนารูปแบบงานส่งเสริมทันตสุขภาพในวัยรุ่น บูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆของกรมอนามัย ได้แก่ สำนักการอนามัยเจริญพันธุ์ สำนักโภชนาการ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กองออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สำนักทันตสุขภาพ โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาสุขภาพวัยรุ่นของกรมอนามัยคือ วัยรุ่นไทยสูงดีสมส่วน มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของ “NEST” (Nutrition, Exercise, Sleep and Tooth) ในปี 2562 จะพัฒนาและขยายผลนวัตกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพวัยรุ่น Strong smart smile โดยการจัดประกวดคลิปเพื่อสื่อสารกับกลุ่มวัยรุ่น

2. ส่งเสริมกิจกรรม“ฟันสะอาด เหงือกแข็งแรง” ร่วมกับมูลนิธิ พอ.สว. และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในวันที่ 18 กรกฎาคม เพื่อให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้เรียนรู้การแปรงฟันที่มีประสิทธิภาพ โดยจะดำเนินงานครอบคลุมจังหวัดทั่วประเทศ คือ จังหวัด พอ.สว. 59 จังหวัด และจังหวัดที่ไม่ใช่ พอ.สว.อีก 17 จังหวัด และแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน ในการประชุมเครือข่ายเด็กไทยฟันดี

ผู้ประสานงานส่งเสริมทันตสุขภาพวัยรุ่น

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรุณญา	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	surat.m@anamai.mail.go.th
นายกษิวิชัย คำเกลี้ยง	นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ปฏิบัติการ	kasiwit.d@anamai.mail.go.th
น.ส.อริศรา พัดตาสิ่งห์	นักวิชาการสาธารณสุข	aritsara.p@anamai.mail.go.th
น.ส.ประณยา จงมี	นักวิชาการสาธารณสุข	pranaya.j@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904215

งานส่งเสริมทันตสุขภาพวัยทำงาน

ประชากรวัยทำงานอายุ 15-59 ปี เป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาครอบครัว สังคม และประเทศชาติ มีบทบาทเป็นทั้งผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศเป็นผู้นำครอบครัว และต้องดูแลประชากรกลุ่มวัยต่างๆอีกด้วย สถานการณ์การเจ็บป่วยของคนไทยในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนจากปัญหาในอดีตที่การเจ็บป่วยส่วนใหญ่เกิดจากโรคติดต่อ กลายเป็นการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่างๆ สาเหตุเหล่านี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของประชากร สภาวะเศรษฐกิจและสังคม ทำให้วิถีชีวิตของคนที่เปลี่ยนไป ขาดการใส่ใจดูแลและควบคุมป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ การดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มวัยทำงานควรเป็นการบูรณาการร่วมกับงานอื่น โดยมีเรื่องของปัจจัยเสี่ยงร่วมต่างๆ เป็นตัวเชื่อมเพื่อโยงเข้าสู่การดูแลสุขภาพช่องปาก ทั้งนี้ มีองค์ความรู้ที่ควรคำนึงถึงอยู่หลายประการ ได้แก่ การทำความเข้าใจกลุ่มวัยทำงานที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มเป้าหมายอื่น โดยเฉพาะเรื่องของวิถีชีวิตที่มีผลต่อพฤติกรรม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงร่วมโดยการรักษาความสมดุลของการได้รับพลังงานที่ได้รับในแต่ละวันผ่านทาง การบริโภคอาหารและการใช้พลังงานผ่านทางกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย การเข้าใจมาตรการส่งเสริมและป้องกันสุขภาพช่องปากและสามารถปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยใช้กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพช่องปาก จากองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ และมีข้อเสนอเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานสำหรับกลุ่มวัยทำงานได้ดังนี้

<p>Setting:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● บ้าน/ ชุมชน ● สถานพยาบาล: <ul style="list-style-type: none"> - คลินิกทันตกรรม - DM, HT, ANC clinic - DPAC คลินิก ● สถานประกอบการ 	<p>Related Health Problems:</p> <p>Oral health</p> <p>Obesity</p> <p>DM</p> <p>CVDs</p> <p>Cardiovascular disease</p>	<p>Intervention: Health literacy, Behavior modification</p> <p>ระดับบุคคล:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลพื้นฐาน ประเมินความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ - กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายและแนวทางการปรับพฤติกรรมร่วมกัน - การติดตามและปรับพฤติกรรม <p>ระดับชุมชน:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลพื้นฐานระดับชุมชน - ประเมินความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพ - กำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ร่วมกัน - การติดตามและปรับกลยุทธ์
	<p>เครื่องมือประเมิน:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Self-assessment - Professional assessment 	

พฤติกรรมหลักที่กลุ่มวัยทำงานพึงปฏิบัติ คือ การตรวจสุขภาพช่องปากอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้กลุ่มวัยทำงานมีข้อมูลสุขภาพช่องปากของตนเอง เข้าใจข้อมูลนั้น สามารถซักถาม และนำไปสู่การตัดสินใจในการดูแลสุขภาพช่องปากได้ ซึ่งเป็นไปตามการดำเนินงานเรื่องความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) นั้นเอง โดยการสื่อสารควรเป็นไปในแนวทางที่เป็นเรื่องของการรู้จักเลือก เพื่อให้สุขภาพดีขึ้น โดยการเลือกนั้นเป็นการตัดสินใจโดยสมัครใจของเจ้าของสุขภาพเอง ทั้งนี้ สิ่งที่คาดหวังคือ การเลือกที่จะดูแลสุขภาพตัวเองก่อนที่จะมีอาการของโรค และ/หรือ หากเกิดโรคแล้วก็สามารถเลือกดูแลตัวเองและรับการรักษาตามสภาวะของโรคได้

เป้าประสงค์ของกรมอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มวัยทำงาน เพื่อให้คนไทยวัยทำงานหุ่นดี สุขภาพดี โดยมีเป้าหมายให้คนวัยทำงานอายุ 30-44 ปี มีค่า BMI ปกติ (ค่า BMI เท่ากับ 18.5-22.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร) และมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสม กิจกรรมทางกายและการนอนหลับที่เพียงพอต่อสุขภาพ และการมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสม และได้มีการนำแนวคิดเรื่องการพัฒนาความรู้ทางสุขภาพช่องปาก (Oral Health Literacy) มาใช้ เพื่อให้คนในกลุ่มวัยนี้ มีทักษะ ในการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ ประเมินการปฏิบัติ และจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพื่อสุขภาพช่องปากที่ดีได้

ในปีงบประมาณ 2562 จึงได้จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในกลุ่มวัยทำงาน 2 โครงการ ได้แก่

1. โครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมพึงประสงค์วัยทำงาน

ปีงบประมาณ 2561 Cluster วัยทำงาน กรมอนามัย ได้พัฒนาระบบการสำรวจข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของคนไทยวัยทำงาน รวมถึงการพัฒนาระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยได้ทำการสำรวจข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของคนไทยวัยทำงานอายุ 15-59 ปี ใน 12 ศูนย์อนามัยและสถาบันพัฒนาสุขภาพะเขตเมือง ศูนย์ละ 1 จังหวัด เพื่อให้ได้ภาพรวมสถานการณ์ของพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของคนไทยวัยทำงานในระดับประเทศสำหรับกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของกลุ่มวัยทำงาน ในปี 2562 นี้ cluster วัยทำงานมีนโยบายพัฒนาการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในวัยทำงานจากการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของประชากรวัยทำงานในปีที่ผ่านมาและส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานสามารถประเมินพฤติกรรมสุขภาพตนเองและมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (health literacy) ผ่าน mobile application เพื่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อให้เกิดระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์วัยทำงาน
2. เพื่อให้ประชาชนวัยทำงานสามารถประเมินพฤติกรรมตนเองและมีความรอบรู้ด้านพฤติกรรมสุขภาพ

การดำเนินงาน :

ส่วนกลาง

1. วิเคราะห์ ออกแบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพประชากรวัยทำงานจาก 77 จังหวัด
2. พัฒนา mobile application ชุดคำถามประเมินพฤติกรรมพึงประสงค์ และเกณฑ์ประเมินแบบ self assessment และจัดทำชุดความรู้แก่ประชากรวัยทำงาน
3. ประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์และจัดทาระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์วัยทำงานแก่ศูนย์อนามัย 13 แห่ง
4. นิเทศติดตามการดำเนินงานในพื้นที่
6. พัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ (แปรงสีฟันติดดาว)
7. พัฒนาสื่อหรือคู่มือส่งเสริมการแปรงฟันก่อนนอน
8. สรุปผลการดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยทำงานในจาก 12 ศูนย์อนามัยและสถาบันพัฒนาสุขภาพะเขตเมือง

ส่วนภูมิภาค

1. ศูนย์อนามัย 12 แห่งและสถาบันพัฒนาสุขภาพะเขตเมืองวิเคราะห์และจัดทาระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์วัยทำงานประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ

2. ดำเนินการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพวัยทำงานในพื้นที่รับผิดชอบ และเก็บข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในกลุ่มวัยทำงาน

3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจัดกิจกรรมรณรงค์การแปรงฟันแบบ 2-2-2 ในพื้นที่ และจัดประกวดภาพกิจกรรมการรณรงค์เนื่องในวันแรงงานแห่งชาติ

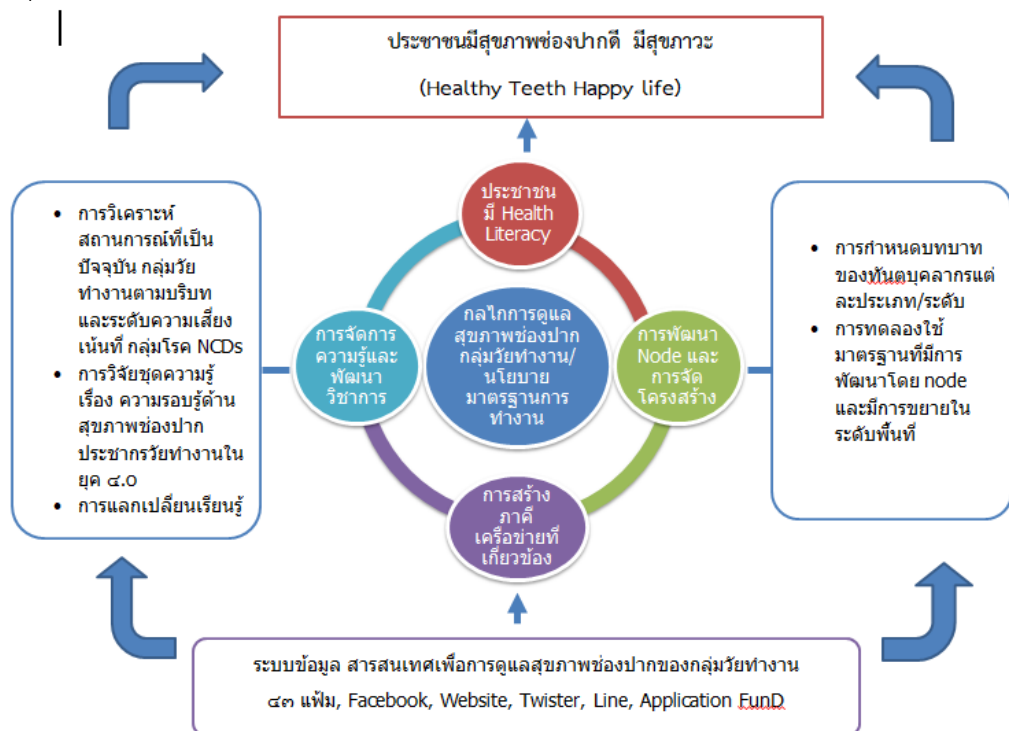
ผู้ประสานงานโครงการ

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.นันทินี ตั้งเจริญดี	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	nontinee.t@anamai.mail.go.th
ทพญ.นพวรรณ โพนขุนกุล	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	noppawan.p@anamai.mail.go.th
ทพญ.นันท์มนัส แยมบุตร	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	nanmanas.y@anamai.mail.go.th
นายปัทวี สีหะวงษ์	นักวิชาการสาธารณสุข	pattawee.s@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904215

2. โครงการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปากในกลุ่มวัยทำงานในสถานประกอบการ (งบประมาณจากมูลนิธิทันตสาธารณสุข)

กรอบแนวคิดยุทธศาสตร์ของแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกลไกการดูแลสุขภาพช่องปากกลุ่มวัยทำงาน/นโยบาย มาตรฐานการทำงาน ด้วยยุทธศาสตร์หลัก 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการความรู้และพัฒนาวิชาการ การสร้างภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง การพัฒนา node และการจัดโครงสร้างเพื่อให้ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก

วัตถุประสงค์ :

1. ขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดมาตรฐาน กฎ ระเบียบ ในประเด็นสุขภาพในระบบบริการสุขภาพ
2. เพื่อพัฒนาโครงสร้าง บทบาทและการทำงานในการดำเนินงานของเครือข่ายโดยใช้แนวคิดการพัฒนา node การดูแลสุขภาพ มุ่งเน้นงาน primary care
3. เพื่อพัฒนาระบบข้อมูล และสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงาน
4. พัฒนาคณะความรู้และวิชาการในการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงาน

การดำเนินงาน :

1. พัฒนางานวิชาการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและขับเคลื่อนนโยบายสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงาน ได้แก่ ทบทวนองค์ความรู้ในต่างประเทศ การวิจัย Oral Health literacy การทดสอบมาตรฐานบริการของ PCC และการถอดบทเรียนจากเครือข่ายทำงาน
2. สนับสนุนให้เกิดการจัดบริการทันตกรรมแบบครบวงจรในสถานประกอบการ
3. พัฒนารูปแบบหรือแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงานในระดับ Primary care โดยมีทีมอำเภอเป็นศูนย์กลาง
4. พัฒนาศักยภาพบุคลากรทีมงานสุขภาพช่องปาก (สหสาขา)
5. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน โดยทบทวนระบบข้อมูลและระเบียบรายงาน รวมถึงขยายผลการใช้ Application Fun D และคู่มือ/องค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยตนเอง
6. รวบรวมองค์ความรู้ ข้อมูล และงานวิชาการเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขับเคลื่อนให้เกิดการให้บริการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงานตามภารกิจของหน่วยงานหลัก

กลุ่มเป้าหมาย :

กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ วัยทำงานที่ใช้สิทธิประกันสังคมกลุ่มอาชีพแรงงานที่อยู่ในโรงงาน บริษัท สถานประกอบการ

กลุ่มเป้าหมายรอง ได้แก่ วัยทำงานที่ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้แก่ กลุ่มอาชีพเกษตรกรรม พื้นที่เป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ :

พื้นที่หลักจากพื้นที่ที่เคยร่วมโครงการ พัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากวัยทำงาน เพื่อเข้าสู่ผู้สูงวัยที่มีคุณภาพ “ผู้ใหญ่ฟันดี ครอบครัวสุขภาพดี สังคมมีสุขภาวะ” และพื้นที่ใหม่ที่มีความสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ :

ทพญ.นพวรรณ โพชนุกูล ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ noppawan.p@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 061-9293651

งานผลิตภัณฑ์ทันตสุขภาพ

1. อนามัยทางทันตกรรม

ประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญามินามาตะ โดยมีผลบังคับตั้งแต่ 20 กันยายน 2560 บทบัญญัติสำคัญประการหนึ่งของอนุสัญญามินามาตะ คือ ข้อกำหนดสำหรับประเทศภาคีสมาชิกที่จะลดการใช้อมัลกัมในทางทันตกรรม ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องมีการจัดเตรียมแผนปฏิบัติการระดับประเทศในการดำเนินการตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ใน อนุสัญญามินามาตะเกี่ยวกับปรอทมีบทบัญญัติระบุมাত্রการลดการใช้อมัลกัมทางทันตกรรม และต้องดำเนินการสองมาตรการ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ระดับชาติเพื่อป้องกันฟันผุ และสนับสนุนสุขภาพ เพื่อช่วยลดความต้องการในการบูรณะฟัน

2. จำกัดการใช้อมัลกัมในรูปแคปซูล

ในปี 2561 ที่ผ่านมาได้มีการประชุมคณะกรรมการ GREEN & CLEAN Hospital สิ่งแวดล้อมที่ดีในสถานบริการทันตกรรม : ลดการใช้อมัลกัม เพื่อหามาตรการลดการใช้อมัลกัมที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและจะดำเนินการสำรวจสถานการณ์การจำหน่ายและนำเข้าอมัลกัมในประเทศไทยเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงกฎหมายการห้ามนำเข้าวัสดุอุดฟันอมัลกัมชนิดเม็ด (amalgam tablet)

วัตถุประสงค์ :

- ส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุอุดฟันอมัลกัมในรูปแบบแคปซูล (encapsulated amalgam) เท่านั้น
- เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของทันตบุคลากร เพื่อลดการใช้อมัลกัมและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

ที่สุดในสถานบริการทันตกรรม

การดำเนินงาน :

- ส่งแบบสอบถามศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการเพื่อลดการใช้อมัลกัม และการจัดการของเสียปนเปื้อนทางทันตกรรม ในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 896 แห่งทั่วประเทศ
- ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง และร่วมขับเคลื่อนการจำกัดการผลิต และนำเข้าอมัลกัมชนิดเม็ด (amalgam tablet) ผ่านสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายสาธารณะ
- พัฒนาคู่มือแนวปฏิบัติลดการใช้อมัลกัม และการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานบริการทันตกรรม

ผู้ประสานงานโครงการ :

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ. นนทีณี ตั้งเจริญดี	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	nontinee.t@anamai.mail.go.th
ทพญ. นันท์มนัส แยมบุตร	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	nanmanas.y@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904215

2. โครงการเฝ้าระวังคุณภาพแปรงสีฟัน

แปรงสีฟันเป็นอุปกรณ์พื้นฐานสำคัญที่สุด ในการทำความสะอาดช่องปาก ซึ่งทุกคนต้องใช้เป็นประจำทุกวัน แปรงสีฟันที่ดีจะต้องสามารถกำจัดคราบจุลินทรีย์ ลดโรคเหงือกอักเสบ และไม่ทำอันตรายต่อเนื้อเยื่อในช่องปาก ในขณะที่แปรงฟัน ทั้งในส่วนของผิวฟันและเนื้อเยื่ออ่อน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนควรได้ใช้แปรงสีฟันที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สำนักทันตสาธารณสุขได้ดำเนินโครงการเฝ้าระวังคุณภาพแปรงสีฟัน โดยสุ่มสำรวจแปรงสีฟันทุกยี่ห้อทุกรุ่นที่วางจำหน่าย มาตรวจสอบคุณภาพ และความถูกต้องของฉลากทุก 3 ปี หากแปรงสีฟันรุ่นใดมีคุณภาพไม่ผ่านมาตรฐานกรมอนามัย สำนักทันตสาธารณสุขจะดำเนินการแจ้งให้บริษัทผู้ผลิต และผู้จัดจำหน่ายทราบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขคุณภาพแปรงสีฟันให้ได้มาตรฐาน และเผยแพร่รายชื่อแปรงสีฟันที่ผ่านมาตรฐานในเว็บไซต์สำนักทันตสาธารณสุข ซึ่งปี 2561 ที่ผ่านมา สำนักทันตสาธารณสุขได้สำรวจคุณภาพแปรงสีฟันเด็กที่วางขายในท้องตลาด พบแปรงสีฟันเด็กมีคุณภาพผ่านมาตรฐานกรมอนามัยร้อยละ 54.55

ในปี 2562 จะดำเนินการสำรวจแปรงสีฟันผู้ใหญ่ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาการแปรงสีฟันของกรมอนามัย พ.ศ.2559 และฉลากแปรงสีฟัน ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยฉลากฉบับที่ 11 (พ.ศ.2545) และฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2555) ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี

วัตถุประสงค์ :

เพื่อให้ประชาชนได้ใช้แปรงสีฟันที่มีคุณภาพ

การดำเนินงาน :

1. ทบทวนเกณฑ์มาตรฐานวิชาการแปรงสีฟันของกรมอนามัย
2. การพัฒนารูปแบบขนแปรงสีฟันที่เหมาะสมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและผู้ประกอบการแปรงสีฟัน
3. ให้บริการตรวจสอบคุณภาพแปรงสีฟัน ตามมาตรฐานวิชาการแปรงสีฟัน กรมอนามัย
4. การรับรองคุณภาพแปรงสีฟัน ในโครงการแปรงสีฟันติดดาว
5. จัดประชุมผู้ประกอบการแปรงสีฟัน เพื่อแจ้งผลการการตรวจสอบคุณภาพแปรงสีฟันที่วางจำหน่ายในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลไปใช้พัฒนาคุณภาพแปรงสีฟัน และให้คำแนะนำผู้ประกอบการในการพัฒนาคุณภาพแปรงสีฟัน
6. แจ้งรายชื่อแปรงสีฟันที่มีคุณภาพผ่านมาตรฐานวิชาการแปรงสีฟันกรมอนามัยในเว็บไซต์สำนักทันตสาธารณสุข เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประชาชนในการเลือกซื้อแปรงสีฟัน และสำหรับทันตบุคลากรและหน่วยงานในการจัดซื้อแปรงสีฟัน
7. การสื่อสารสาธารณะ เรื่อง การเลือกซื้อแปรงสีฟันที่มีคุณภาพ และการใช้ไหมขัดฟัน รวมทั้งการเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์เพื่อการดูแลสุขภาพ

ผู้ประสานงานโครงการ :

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.นันทมนัส แยมบุตร	ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ	nanmanas.y@anamai.mail.go.th
นายปัททวี สีหะวงษ์	นักวิชาการสาธารณสุข	pattawee.s@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904215

งานปัจจัยเสี่ยง

1. โครงการเฝ้าระวังฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคชุมชน

ประเทศไทยมีพื้นที่ที่น้ำมีฟลูออไรด์ปนเปื้อนในปริมาณสูง ซึ่งการบริโภคน้ำที่มีฟลูออไรด์มากกว่า 0.7 มิลลิกรัมต่อลิตร มีความเสี่ยงต่อการเกิดฟันตกกระ 3.5 เท่า ฟันตกกระ (Dental fluorosis) เป็นสภาวะที่เคลือบฟัน (Enamel) มีพัฒนาการที่ผิดปกติ ทำให้มีสีขาวขุ่น สาเหตุเกิดจากการได้รับฟลูออไรด์ปริมาณสูงเข้าสู่ร่างกายในช่วงวัยเด็ก เพื่อป้องกันฟันตกกระในเด็กรุ่นใหม่ และการจัดการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์สูงในน้ำบริโภค สำนักทันตสาธารณสุขสนับสนุนให้บุคลากรในพื้นที่ที่สงสัยหรือมีความเสี่ยงต่อฟันตกกระ (พื้นที่ที่มีรายงานฟันตกกระหรือมีประวัติฟลูออไรด์สูงในน้ำบริโภคมามาก่อน) ส่งน้ำบริโภคตรวจฟลูออไรด์ที่ห้องปฏิบัติการสำนักทันตสาธารณสุข กำหนดแหล่งที่เก็บอย่างน้อย 3 แหล่งในชุมชน คือ ประปาชุมชน น้ำดื่มที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนประถมศึกษาปีละครั้ง นอกจากนี้สำนักทันตสาธารณสุขยังคงสนับสนุนงานเฝ้าระวังฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนวิชาการในการแก้ไขปัญหาฟลูออไรด์สูงในน้ำบริโภคและแก้ปัญหาฟันตกกระ

ข้อมูลฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคในพื้นที่จังหวัดเสี่ยงที่ส่งตรวจฟลูออไรด์ของห้องปฏิบัติการ สำนักทันตสาธารณสุข สามารถตรวจดูในแผนที่ฟลูออไรด์ จาก QR code หรือจากเว็บไซต์ของสำนักทันตสาธารณสุข

พื้นที่ที่ต้องการส่งน้ำตรวจ สามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนดังนี้

1. เก็บตัวอย่างน้ำบริโภคของชุมชนละอย่างน้อย 3 แห่งคือ ประปาชุมชน โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. เปิดน้ำก๊อกให้เต็มทีให้น้ำไหลผ่าน 1 นาที เพื่อไล่น้ำที่ค้างท่อ
3. ร่อนน้ำใส่ขวดพลาสติกขนาด 60 มิลลิตรประมาณ 5 ใน 6 ส่วนของขวด
4. ปิดฝาให้สนิท ปิดฉลากข้างขวดระบุข้อมูลดังนี้
  - ชนิดของน้ำ เช่น ประปา บาดาล น้ำบ่อตื้น
  - สถานที่เก็บน้ำ ระบุ ชื่อ ที่อยู่
  - วัน เดือนปี ที่เก็บ
5. กรอกแบบฟอร์มการส่งตัวอย่าง และจัดส่งตัวอย่างถึงห้องปฏิบัติการ สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 วงเล็บมุมขวาบนของพัสดุ

สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มการลงบันทึกข้อมูล ได้จาก

ผู้ประสานงานโครงการ :

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรุณญา	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	surat.m@anamai.mail.go.th
นายโกวิท เรียบเรียง	จพง.วิทยาศาสตร์การแพทย์ชำนาญาน	kowit.r@anamai.mail.go.th
นายกษิวิชัย คำเกลี้ยง	นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ปฏิบัติการ	kasiwit.d@anamai.mail.go.th
น.ส.อริศรา พัดตาสิ่งห์	นักวิชาการสาธารณสุข	aritsara.p@anamai.mail.go.th
น.ส.ประณยา จงมี	นักวิชาการสาธารณสุข	pranaya.j@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904215

2. การควบคุมการบริโภคยาสูบโดยทันตบุคลากร

การสูบบุหรี่นั้นเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในช่องปาก โดยเฉพาะโรคปริทันต์อักเสบ และมะเร็งช่องปาก การเปลี่ยนแปลงในช่องปากที่เกิดขึ้นในคนสูบบุหรี่ มีดังนี้ 1) *ด้านกายภาพ* บุหรี่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหลอดเลือด คือ ทำให้หลอดเลือดเล็กๆหดตัว ส่งผลให้เนื้อเยื่อเหงือกมีระดับความอืดตัวของออกซิเจนลดลงและยังพบว่ามีเลือดออกจากเหงือกลดลงด้วย อาการแสดงของสภาวะเหงือกอักเสบและปริทันต์อักเสบจึงไม่ชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ 2) *ด้านจุลชีววิทยา* พบเชื้อ T. forsythensis, A.actinomycetemcomitans, และ P. gingivalis ได้เหงือกเพิ่มขึ้น มีรายงานความเสี่ยงต่อการติดเชื้อได้เหงือกจาก T.forsythensis ในคนสูบบุหรี่สูงกว่าไม่สูบ 2-3 เท่า 3) *ด้านภูมิคุ้มกัน* การสูบบุหรี่มีผลให้ การทำหน้าที่ของ polymorphonuclear leukocyte ในการทำลายเชื้อแปลกปลอมในร่างกายลดลง สัดส่วน CD4/CD8 T lymphocyte ลดลง และ IgA, Ig G ในน้ำลายก็ลดลงด้วย เมื่อระบบภูมิคุ้มกันต่อเชื้อบกพร่องจึงส่งเสริมให้โรคปริทันต์อักเสบมีความรุนแรงกว่าผู้ที่ไม่สูบบุหรี่

จากหลายการศึกษาพบว่า เมื่อเลิกสูบบุหรี่ ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายจะค่อยๆปรับเข้าสู่ภาวะปกติ เชื้อจุลินทรีย์ในร่องเหงือกจะถูกเม็ดเลือดขาวทำลาย หลอดเลือดเล็กๆที่ถูกกดให้หดตัวจากนิโคตินขยายตัวกลับสู่ปกติ นำออกซิเจนเข้าไปเลี้ยงเหงือกได้เต็มที่ เหงือกสีซีดๆก็จะมีสีแดงระเรื่ออีกครั้ง และพร้อมตอบสนองต่อการรักษา ทันตบุคลากรจึงควรแนะนำผู้รับบริการทันตกรรมให้เลิกบุหรี่

การสูบบุหรี่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งช่องปากถึง 6 เท่า โดย 90-95% ของโรคมะเร็งช่องปากเป็น Squamous Cell Carcinoma ซึ่งมีความรุนแรงสูง และ Poor Prognosis คือ อัตราการรอดชีวิตประมาณร้อยละ 50 การคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งช่องปากเพื่อให้พบโรคตั้งแต่ในระยะแรกจะเพิ่ม 5 years survival rate ของผู้ป่วย ทั้งนี้ การคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งช่องปากรวมไปกับ oral examination ในคลินิกทันตกรรม โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงของมะเร็งช่องปากเช่นผู้สูบบุหรี่ เป็นวิธีที่สะดวกทั้งต่อผู้ป่วยและทันตแพทย์

การควบคุมการบริโภคยาสูบโดยทันตบุคลากร ภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยรุ่น และปัจจัยเสี่ยง และความร่วมมือกับเครือข่ายวิชาชีพทันตแพทย์ในการควบคุมยาสูบ ในปี 2562 ได้แก่

1. โครงการรณรงค์ป้องกันนักสูบบุหรี่ใหม่ผ่านสัญลักษณ์ “กระต่ายขาเดียว” โดยทันตบุคลากร ในวันงดสูบบุหรี่โลก 31 พฤษภาคม

2. โครงการคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งช่องปาก โดยสนับสนุนข้อมูลวิชาการเรื่องมะเร็งช่องปาก คู่มือการคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งช่องปาก และสื่อโปสเตอร์รอยโรคในช่องปาก

ผู้ประสานงานโครงการ : ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรุณญา ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ surat.m@anamai.mail.go.th
ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904215

งานประชาสัมพันธ์และสื่อสารสาธารณะ

1. งานสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนหน่วยงานภายในและภายนอกสำนักทันตสาธารณสุข จัดนิทรรศการดูแลสุขภาพช่องปากงานมหกรรม โครงการต่างๆ

2. การพัฒนาเนื้อหา (เขียนข่าว) ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ออกรายการวิทยุและโทรทัศน์ เรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก จัดฟันแฟชั่น และมะเร็งช่องปาก

3. ผลิตสื่อสาธารณะภาพพลิก infographic โมเดลการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก และปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ

4. จัดกิจกรรมรณรงค์วันทันตสาธารณสุขแห่งชาติ 21 ตุลาคมของทุกปี กิจกรรมประกอบด้วย มอบเกียรติบัตรแก่สุดยอดฟันดี วัย 80 และ 90 ปีระดับประเทศ การจัดนิทรรศการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินีนาถ และนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพประชาชนทุกช่วงวัย การจัดบริการทันตสาธารณสุขในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐแก่ประชาชนโดยไม่คิดค่าบริการ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และสื่อสารด้านสุขภาพให้ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนผู้มาร่วมงาน สามารถดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ และกระตุ้นให้มีการสื่อสารเกี่ยวกับสุขภาพต่อไป

5. จัดทำคลังภาพทันตสุขภาพ เพื่อเป็นศูนย์กลางภาพกลางให้ประชาชนทั่วไปนำไปใช้สร้างสื่อการเรียนรู้ส่งเสริมสุขภาพช่องปาก

ผู้ประสานงาน :

ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	E-mail
ทพญ.นันท์มนัส แยมบุตร	ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ	nanmanas.y@anamai.mail.go.th
นางศิริวรรณ อ่อนนุชมงคล	ช่างภาพการแพทย์ชำนาญการ	siriwan.o@anamai.mail.go.th
น.ส.วิชุลดา บัวชัย	นักวิชาการเผยแพร่ปฏิบัติการ	whichulada.b@anamai.mail.go.th
น.ส.อริศรา พัดตาสิงห์	นักวิชาการสาธารณสุข	aritsara.p@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 02-5904215

แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562
กลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพวัยทำงานและสูงอายุ

การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

หลักการและเหตุผล

เหตุผลที่ต้องมีการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ

1. ประชากรผู้สูงอายุไทยมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเร็วมาก ในปี 2560 มีผู้สูงอายุ 10.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 15.5 ของประชากร 66.2 ล้านคน และกว่า 70 อำเภอมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงมากถึงร้อยละ 25-30 ของจำนวนประชากรในพื้นที่¹ ซึ่งผู้สูงอายุเมื่ออายุถึง 60 ปี จะสามารถมีอายุยืนยาวต่อไปโดยเฉลี่ยอีก 20.2 ปีในผู้ชาย และ 23.6 ปีในผู้หญิง² ซึ่งเป็นช่วงที่ร่างกายเสื่อมถอยลงเรื่อยๆ ถ้าไม่มีระบบการดูแลที่ช่วยชะลอความเจ็บป่วย กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ต้องการการรักษา ฟันฟูที่ซับซ้อน ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมาก

ข้อมูลจาก : 1.ระบบสถิติการลงทะเบียน กรมการปกครอง ประเทศไทย 77 จังหวัด ณ.วันที่ 31 ธันวาคม 2560

2. สารประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล มกราคม ๒๕๖๑

2. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข กำหนดเป้าหมายให้คนไทย ควรมีอายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี ช่วยเหลือตนเองได้ (Health-Adjusted Life expectancy : HALE) ไม่น้อยกว่า 75 ปี ปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับ Life span คือ การมีฟันเคี้ยวอาหารได้ และ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2560-2564 ของกรมอนามัย มีเป้าประสงค์ที่สอดคล้องคือ ต้องการให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ดูแลตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีตัวชี้วัด (1) อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี (HALE) เพิ่มขึ้น และ (2) ผู้สูงอายุ มีฟันแท้ อย่างน้อย 20 ซี่ หรือ 4 คู่สบ เพิ่มขึ้น

3. การพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากดี มีฟันใช้งานเหมาะสม อย่างน้อย 20 ซี่ หรือ 4 คู่สบ ถ้ามีระบบการดูแลช่องปากที่ชัดเจน เตรียมตั้งแต่วัยทำงานจะดีที่สุด แต่สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่เคยมีระบบดูแลช่องปากใดๆรองรับก่อนเกษียณ ดังนั้น เมื่อออกจากงาน กลับไปอยู่ในชุมชน โรคที่สะสมมาก่อนหน้า แต่ไม่เคยถูกตรวจและได้รับคำแนะนำในการดูแล จะทวีความรุนแรงขึ้น ผู้สูงอายุจึงต้องการบริการแบบผสมผสาน นอกจากการรักษา ฟันฟูแล้ว การส่งเสริมป้องกัน ยังเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น เพราะถ้าผู้สูงอายุกลุ่มนี้ ยังไม่สามารถดูแลช่องปากได้ด้วยตนเอง และไม่ได้รับบริการส่งเสริมป้องกันที่จำเป็นจากบุคลากร ที่จะช่วยชะลอการเกิดโรคใหม่ ชะลอความรุนแรง หรือการดูแลที่เหมาะสมหลังการรักษา ฟันฟูแล้ว ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะกลายเป็นกลุ่มใหญ่ ที่รอการรักษา ฟันฟูที่ซับซ้อน ต้องอาศัยทันตแพทย์เฉพาะทาง และด้วยข้อจำกัดในการเดินทาง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ต้องแสวงหาบริการจากหน่วยบริการใกล้บ้าน ซึ่งการดำเนินการจะเน้นที่ชุมชน และระบบบริการปฐมภูมิเป็นหลัก และจะขยายสู่กลุ่มอายุ 40 ปี ขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุ

4. คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการ ของแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ.2558-2565 ซึ่งเป็นแผนที่มีการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันพัฒนา ให้บรรลุ**เป้าประสงค์**

(1) ผู้สูงอายุทุกกลุ่มทั้งกลุ่มติดสังคม ติดบ้านติดเตียงได้รับการดูแลสุขภาพช่องปากต่อเนื่องมีคุณภาพ

(2) ชุมชน ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการดูแลส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

โดยผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ ผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากดี มีฟันใช้งานอย่างเหมาะสม (อย่างน้อย 20 ซี่ หรือ 4 คู่สบ) โดยมีนวัตกรรมเพื่อการดูแลอย่างครบวงจรรองรับ

กรอบการดำเนินงาน ปี 2562

เป้าหมายผลลัพธ์ ปี 2562

ร้อยละ 60 ของผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากดี มีฟันใช้งานได้อย่างเหมาะสม (20 ซี่ หรือ 4 คู่สบฟันหลัง)

เป้าหมายผลผลิต ปี 2562

- ผู้สูงอายุทั่วประเทศ 5 ล้านคน ได้รับการดูแลสุขภาพช่องปาก โดย
  - ได้รับบริการใส่ฟันเทียม 40,000 ราย
  - ได้รับบริการสร้างเสริมป้องกัน จากหน่วยบริการปฐมภูมิ 7,000 แห่ง
  - ได้รับความรู้ในการดูแลอนามัยช่องปากตนเอง ผ่านการมีส่วนร่วมของชมรม ชุมชน และท้องถิ่น 5,000 ชมรม
- มีรูปแบบ/แนวทาง/นวัตกรรมเพื่อการสร้างเสริม และแก้ปัญหาสุขภาพช่องปาก ในกลุ่มผู้สูงอายุ ครบวงจร ใน 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การสูญเสียฟัน มะเร็งช่องปาก สภาวะช่องปากที่สัมพันธ์กับโรคร่างระบบ และปริทันต์

แนวทางการดำเนินงาน

กิจกรรมสำคัญ ปี 2562 ดำเนินการ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 พัฒนานวัตกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และปรับพฤติกรรมดูแลช่องปากตนเอง โดยภาคประชาชน			
วัตถุประสงค์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มเป้าหมายหลัก 60 ปีขึ้นไป และกลุ่มเป้าหมายรอง 40 ปีขึ้นไป) สามารถดูแลอนามัยช่องปากตนเองเบื้องต้น ทั้งกลุ่มช่วยเหลือตนเองได้/ไม่ได้			
พื้นที่ดำเนินการ ทั่วประเทศ			
กลุ่มเป้าหมาย/Setting	กิจกรรม	บูรณาการ	ดำเนินการ/งบ
กลุ่มปกติ -ชมรม/โรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มเสี่ยง/Pre-ageing -ใน-นอกสถานประกอบการ -สถานบริการ กลุ่มDM/HT กลุ่มป่วย ติดบ้าน ติดเตียง	1. พัฒนานวัตกรรม/จัดกระบวนการสนับสนุนภาคประชาชน ครอบครัว เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมดูแลช่องปากด้วยตนเองและ ขยายเครือข่าย	บูรณาการเกณฑ์ตำบล LTC โดยมีองค์ประกอบ 7 ข้อ ⁽¹⁾ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของตำบล ทั่วประเทศ	-ศูนย์อนามัย/พื้นที่ โดย งบแผนงานทันตสุขภาพผลสอ. ประเทศไทย /

Setting	กิจกรรม	บูรณาการ	ดำเนินการ/งบ
<u>ชุมชน ท้องถิ่น</u> - อสม. Care giver	2. พัฒนาศักยภาพแกนนำชมรม แกนนำภาคประชาชน อสม. ผู้ดูแล(care giver) ให้สามารถดูแล/แนะนำ/เชื่อมต่อ การดูแลกับบุคลากร/หน่วยบริการปฐมภูมิ	บูรณาการเนื้อหาการดูแลช่องปากผสอ.ในการอบรมอสม. CM, CG	งบจาก LTC/กองทุนตำบล/อื่นๆใน พื้นที่
<u>วัดส่งเสริมสุขภาพ</u> - พระทั่วไป - พระคิลานุปัฏฐาก	3. บูรณาการกิจกรรมร่วมกับงานผู้สูงอายุในพื้นที่	-บูรณาการเนื้อหาในการอบรมพระคิลานุปัฏฐาก -บูรณาการเกณฑ์วัดส่งเสริม ⁽²⁾	
<u>สถานบริการ</u> - กลุ่มโรคเรื้อรัง(DM HT)		บูรณาการเกณฑ์การให้บริการในคลินิก NCD plus	

หมายเหตุ

(1) เกณฑ์ตำบล Long Term Care มีองค์ประกอบ 7 ข้อ ดังนี้

1. มีระบบการประเมินคัดกรองปัญหาสุขภาพ มีข้อมูลผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลช่วยเหลือระยะยาว
2. มีชมรมผู้สูงอายุผ่านเกณฑ์ชมรมผู้สูงอายุคุณภาพ
3. มีผู้จัดการการดูแลผู้สูงอายุ (Care manager) ผู้ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ (Caregiver)/ อส.ดูแลผู้สูงอายุ
4. มีบริการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านที่มีคุณภาพ (Home Health Care) จากสถานบริการสู่ชุมชน โดยบุคลากรสาธารณสุขและทีมสหสาขาวิชาชีพ /ทีมหมอครอบครัว
5. มีบริการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในระดับตำบล
6. มีระบบการดูแลผู้สูงอายุ กลุ่มติดบ้าน กลุ่มติดเตียง โดยท้องถิ่น ชุมชน มีส่วนร่วมและมีแผนการดูแลผู้สูงอายุรายบุคคล (Care plan)
7. มีคณะกรรมการ (ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ) บริหารจัดการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน หรือคณะกรรมการกองทุนตำบล

หมายเหตุ : ผ่านเกณฑ์ หมายถึง ผ่านองค์ประกอบทุกข้อ

- ชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านเกณฑ์ชมรมผู้สูงอายุคุณภาพ หมายถึง ชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ตำบล Long Term Care และผ่านเกณฑ์ชมรมผู้สูงอายุคุณภาพ
- มีบริการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในระดับตำบล หมายถึง มีการจัดบริการป้องกันโรคในช่องปาก ตามชุดสิทธิประโยชน์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

(2) วัดส่งเสริมสุขภาพ ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐาน องค์ประกอบวัดส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ 1.สะอาด ร่มรื่น 2.สงบ ร่มเย็น 3.สุขภาพ ร่วมสร้าง 4.ศิลปะร่วมจิต(วิญญาน) 5.ชาวประชาร่วมพัฒนา(องค์ประกอบที่ 3 ข้อ 3.3 มีการดูแลสุขภาพช่องปากมาตรฐานระดับพื้นฐาน ได้แก่ การมีความรู้เรื่องทันตสุขภาพผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ การประชุม/อบรม/สัมมนา หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง และการดูแลอนามัยช่องปากตนเองเช้าและก่อนนอนทุกวัน)

รายละเอียด : กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุด้านการส่งเสริมสุขภาพช่องปากดูจากเว็บไซต์

พินเทียมพระราชทาน http://dental.anamai.moph.go.th/elderly/club_all.php

ผู้ประสานงาน :

ทพญ.ปวีณา ฉัตรกุล ณ อยุธยา ทันตแพทย์ชำนาญการ paweena.c@anamai.mail.go.th

ทพ.ปิยบุตร จารุเหติ ทันตแพทย์ชำนาญการ piyaboot.j@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม โทร : 0 2590 4113

ส่วนที่ 2 พัฒนาระบบ กลไก และภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างการเข้าถึงนวัตกรรม/เทคโนโลยี แบบผสมผสาน			
วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาระบบ กลไก พัฒนาศักยภาพบุคลากร เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟันฟู รวมทั้งส่งต่อพื้นที่ดำเนินการ ทั่วประเทศ			
กลุ่มเป้าหมาย/Setting	กิจกรรม	บูรณาการ	ดำเนินการ/งบ
หน่วยบริการ - ทุกระดับ โดยเฉพาะโดย หน่วยบริการปฐมภูมิ - ภาครัฐ /ภาคเอกชนที่ร่วม	1. พัฒนากลไก/นวัตกรรม เพื่อเพิ่มการเข้าถึง - บริการส่งเสริม ป้องกันทันตสุขภาพตามชุด สิทธิประโยชน์ในผสอ.ทุกสิทธิ ⁽¹⁾ รายบุคคล ในกลุ่มเป้าหมาย(40 ปี ขึ้นไป) ต่อเนื่อง - บริการรักษา ฟันฟู(ใส่ฟันเทียม) ⁽²⁾	บูรณาการ ในเกณฑ์ระบบ การส่งเสริมสุขภาพดูแล ผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชน	-หน่วยบริการใน พื้นที่ งบ สปสช. รายบุคคล
ศูนย์อนามัย/จังหวัด ทันตบุคลากร/บุคลากร สาธารณสุข/เครือข่าย	2.พัฒนาศักยภาพบุคลากร ทพ. ทภ. ⁽³⁾ - อบรม 3วัน สำหรับทันตแพทย์ ทันตภิบาล และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - อบรมระยะสั้น หลักสูตร 4 เดือน สำหรับ ระบบ e-learning - ศึกษาต่อเนื่องระดับปริญญาโท 2 ปี ระบบ e-learning	-หลักสูตร e-learning ทพ.4 เดือน และ 2 ปี โดย 8 มหาวิทยาลัย -หลักสูตร e-learning ทภ.4 เดือน โดย มหาวิทยาลัย / วสส. ทภ.2 ปี โดย มธ. มศว.	-งบจากสำนักทันต /สถาบันพระบรม ราชชนก -ศูนย์อนามัย -จังหวัด
จังหวัด -จังหวัด /อำเภอ	3. พัฒนาระบบข้อมูล/ระบบเฝ้าระวัง - การลงข้อมูลในระบบ - การสุ่มสำรวจ(survey, ท.02, หรืออื่นๆ) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน กำกับติดตาม และ ประเมินผล(ระดับจว./อำเภอ)		จังหวัด /อำเภอ

หมายเหตุ :

(1) บริการทันตกรรมป้องกันตามชุดสิทธิประโยชน์ ประกอบด้วย 1. ตรวจสุขภาพช่องปาก 2.ให้คำแนะนำ และ/หรือ การปรับพฤติกรรมเพื่อควบคุมคราบจุลินทรีย์ 3. การใช้ฟลูออไรด์วานิชป้องกันรากฟันผุ 4. การอุดหินน้ำลายป้องกันเหงือก / ปริทันต์อักเสบชนิดเฉียบพลัน (Acute Periodontitis) (รายละเอียดในคู่มือดำเนินงานโครงการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปาก ผู้สูงอายุตามชุดสิทธิประโยชน์ทางทันตกรรม)

Download จากเว็บฟันเทียมพระราชทาน <http://dental.anamai.moph.go.th/elderly/2551/AreaBase/DH2551.pdf>

(2) เป้าหมายเบื้องต้นรายจังหวัด ปี 2562 ดูรายละเอียด จาก เว็บไซต์ฟันเทียมพระราชทาน

<http://dental.anamai.moph.go.th/elderly/newsontpage.php?no=30>

(3) อบรมระยะสั้น สำหรับ ทันตแพทย์ และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข(ทันตภิบาล) ระบบ e-learning

- หลักสูตร 4 เดือน
  - ทันตแพทย์ด้านทันตกรรมผู้สูงอายุ ปริทันตวิทยา ทันตกรรมประดิษฐ์ การบูรณะขากรรไกรและใบหน้า และเวชศาสตร์ช่องปาก
  - เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข(ทันตภิบาล)ด้านทันตกรรมผู้สูงอายุ
- ระดับปริญญาโท 2 ปี ศึกษาต่อเนื่อง 2 ปีทันตภิบาล
  - ทันตแพทย์หลักสูตรทันตกรรมผู้สูงอายุ เวชศาสตร์ช่องปาก ปริทันตวิทยา และทันตกรรมประดิษฐ์
  - เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข(ทันตภิบาล) หลักสูตรทันตกรรมผู้สูงอายุ

ผู้ประสานงาน : ทพ.พงศธร จินตกานนท์ ทันตแพทย์ชำนาญการ pongsathorn.j@anamai.mail.go.th

ทพ.ปิยบุตร จารุเหติ ทันตแพทย์ชำนาญการ piyaboot.j@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม โทร : 0 2590 4113

หมายเหตุ : กำหนดการประชุมทั้งหมด ติดตามรายละเอียดได้จากเว็บไซต์ฟันเทียมพระราชทาน เป็นระยะ

<http://dental.anamai.moph.go.th/elderly/advertise.php>

ส่วนที่ 3 พัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมบริการ เพื่อการดูแลช่องปากผู้สูงอายุแบบครบวงจร ในจังหวัดต้นแบบ
วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรม ทั้งนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมบริการ ทั้งโดยการพัฒนาเอง หรือการนำมาจากแหล่งอื่น มาประยุกต์ใช้ เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ/การแก้ปัญหาในประเด็นสำคัญ*
เพื่อให้เกิด นวัตกรรมเชิงระบบ แบบครบวงจร
พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ ที่สมัครใจ 35 จังหวัด 13 เขตสุขภาพ
*ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) มะเร็งช่องปาก 2) สภาวะช่องปากอื่น ที่สัมพันธ์กับโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง 3)ปริทันต์ 4)น้ำลายแห้ง

กลุ่มเป้าหมาย/Setting	กิจกรรม	บูรณาการ	ดำเนินการ/งบ
หน่วยบริการ - ทุกระดับ ในจังหวัด โดยเฉพาะหน่วยปฐมภูมิ	1. พัฒนาการใช้นวัตกรรมในการตรวจประเมิน /คัดกรอง เพื่อการส่งเสริม ป้องกัน สำหรับ อสม./ทันตบุคลากร นวัตกรรมสนับสนุน ตย.เช่น - application ตรวจคัดกรองรอยโรคมะเร็ง (ข้อมูลเพิ่มเติม : ทพ.แมนสรวง วงศ์อภัย mansuangdent@gmail.com ศูนย์ทันตฯระหว่างประเทศ กรมอนามัย)		-หน่วยบริการในพื้นที่ งบ สปสช. รายบุคคล - ศูนย์ทันตฯ ระหว่างประเทศ กรมอนามัย เชียงใหม่
	2. พัฒนาการใช้นวัตกรรมในการรักษา ฟันฟู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และลดเวลาสำหรับ ทันตบุคลากร นวัตกรรมสนับสนุน ตย.เช่น - การทำฟันเทียม 3 visit, การรักษาปริทันต์	บูรณาการเกณฑ์การให้ บริการในคลินิก NCD plus	-สำนักทันตฯ / มูลนิธิทันตนวัตกรรม -ศูนย์อนามัย -จังหวัด
	3. พัฒนาการใช้นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ สำหรับ ผู้ป่วยมะเร็งช่องปาก ผู้ป่วยน้ำลายแห้ง เพื่อการดูแลฟันฟูต่อเนื่อง นวัตกรรมสนับสนุน ตย.เช่น - น้ำลายเทียม เจลลิโชนา(ขึ้นกับการสนับสนุน จากมูลนิธิทันตนวัตกรรม ตามงบประมาณ) - แนวทางการดำเนินงาน องค์กรความรู้		-พื้นที่นำร่อง จังหวัด /อำเภอ -ศูนย์อนามัย -สำนักทันตฯ
	4. พัฒนานวัตกรรมเชิงระบบ ในพื้นที่ โดย -การเชื่อมต่อนวัตกรรมการดูแลตนเอง-การส่งเสริม ป้องกัน-การรักษา-การฟันฟูในคลินิก- ฟันฟู ในชุมชน ครบวงจร - พัฒนานวัตกรรมเพื่อการจัดการความรู้		-พื้นที่นำร่อง จังหวัด /อำเภอ -ศูนย์อนามัย

ผู้ประสานงาน :

ทพญ.นพวรรณ โพชนุกูล ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ noppawan.p@anamai.mail.go.th

ทพญ.วารางคณา เวชวิสี ทันตแพทย์เชี่ยวชาญ warangkana.v@anamai.mail.go.th

ข้อมูลเพิ่มเติม : โทร 0 2 5904116-7

การสนับสนุน

1. การรณรงค์สร้างกระแส เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
  - รณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อสาธารณะ
  - การจัดเวทีแลกเปลี่ยน “ผู้สูงอายุฟันดี วัย 80 และ 90 ปี” ระดับประเทศ ปีงบประมาณ 2562
2. การสนับสนุน เอกสาร คู่มือ สื่อ สิ่งพิมพ์ ในการดำเนินงาน
  - หนังสือการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ
  - เล่มที่ 5 : เพื่อรอยยิ้มผู้สูงอายุ ร่วมใส่ใจสุขภาพช่องปาก
  - เล่มที่ 7 : เพื่อรอยยิ้มผู้สูงอายุ ร่วมใส่ใจสุขภาพช่องปาก(ภาษายาวี)
  - เล่มที่ 8 : การดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ติดบ้าน ติดเตียง
3. การนิเทศ ติดตาม เยี่ยมเสริมพลังในพื้นที่ โดยศูนย์อนามัยเขต และสำนักทันตสาธารณสุข
4. การรายงาน

เพื่อความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการติดตาม กำกับ การสรุปความก้าวหน้าในการดำเนินงาน และเพื่อการสนับสนุนการดำเนินงาน จึงขอความอนุเคราะห์ในการรายงาน ดังนี้

- รายงานผลการใส่ฟันเทียม 2562
  - คีย์ online ทางเว็บไซต์ฟันเทียมพระราชทาน <http://dental.anamai.moph.go.th/elderly>
  - รายงานแบบ off line ส่งไฟล์ excel ทาง อีเมล saney.k@anamai.mail.go.th เดือนละ 1 ครั้ง
- รายงานผลการจัดกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ 2562 ชื่อชมรม พร้อมกิจกรรม/รูป ทุก 3 เดือน ทางเว็บไซต์ฟันเทียมพระราชทาน <http://dental.anamai.moph.go.th/elderly>
สอบถามรายละเอียดวิธีการส่งข้อมูลการรายงานได้ที่ คุณเสน่ห์ ครุฑษา โทร 0 2590 4117 หรือ saney.k anamai.mail.go.th
รายงานกิจกรรมตรวจสอบ ได้จากเว็บไซต์ฟันเทียมพระราชทาน
<http://dental.anamai.moph.go.th/elderly>

ข้อมูล ** การเปลี่ยนแปลงและความคืบหน้าต่าง ๆ ดูได้จากเว็บไซต์ “โครงการฟันเทียมพระราชทาน”

แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562
กลุ่มพัฒนาระบบทันตสาธารณสุข

น.ส.เพ็ญแข ลากยั้ง	ทพ.เชี่ยวชาญ
น.ส.วรมน อัครสุด	ทพ.ชำนาญการ
นางปฐมา เซาวนเมธา	ทพ.ชำนาญการ
น.ส.สรารัตน์ เรืองฤทธิ์	นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
น.ส.ฉิรวรรณ รานวล	นักวิชาการสาธารณสุข
น.ส.สุภักดิ์ โพธิเสน	นักวิชาการสาธารณสุข

เว็บกลุ่ม พท. <http://dental2.anamai.moph.go.th/ewtadmin/ewt/dental/main.php?filename=pt>

1. โครงการอบรมระยะสั้น (4 เดือน) ทันตสาธารณสุข สำหรับทันตแพทย์

วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เข้าอบรม 1. มีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกับนักวิชาการส่วนกลาง 2. เข้าใจแนวคิดหลักการสำคัญของศาสตร์สาขาต่างๆ 3. นำความรู้และทักษะจากการฝึกปฏิบัติไปปฏิบัติการตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่ภายใต้ทรัพยากรที่มีได้ 4. มีความมั่นใจในการนำเสนอ สื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรสายงานอื่นๆ
กลุ่มเป้าหมาย	ทันตแพทย์ที่มีประสบการณ์ทำงาน ≥ 3 ปี
หลักสูตร ระยะเวลาอบรม ค่าลงทะเบียน	ภาคทฤษฎี 5 กลุ่มวิชา (กรมอนามัย) ภาคปฏิบัติ (ในพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้เข้าอบรม) 1. โครงการและการวิจัยประเมินผล 26-30 พ.ย. 61 ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 2. ทันตสาธารณสุขและการส่งเสริมสุขภาพ 17-21 ธ.ค. 61 ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 3. จริยธรรมการวิจัยด้านสุขภาพช่องปากและเขียนบทความวิชาการ 21-25 ม.ค. 62 ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 4. การบริหารงานทันตสาธารณสุข 18-22 ก.พ. 62 ค่าลงทะเบียน 4,000 บาท 5. ความคิดรวบยอดเชิงระบบ 18-20 มี.ค. 62 ค่าลงทะเบียน 2,000 บาท ประกาศนียบัตร “หลักสูตรอบรมระยะสั้น (4 เดือน) ทันตสาธารณสุข” จะต้องลงทะเบียนและผ่านการอบรมทั้ง 5 กลุ่มวิชา ค่าลงทะเบียน 15,600 บาท
เวลารับสมัคร	ภายใน 1 พฤศจิกายน 2561
เงื่อนไข	1. โอนค่าลงทะเบียนภายในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2561 2. ได้รับประกาศนียบัตรการอบรมทั้งหลักสูตรเมื่อผ่านการประเมินทั้ง 5 กลุ่มวิชา 3. ผู้เข้าอบรมที่ไม่ผ่านการประเมินทั้ง 5 กลุ่มวิชาจะได้ประกาศนียบัตรเฉพาะกลุ่มวิชาที่ผ่านการประเมิน
ผู้รับผิดชอบ	น.ส.วรมน อัครสุด โทรศัพท์ 0 2590 4213 email: voramon.a@anamai.mail.go.th
ผู้ประสานงาน	น.ส.ฉิรวรรณ รานวล โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 7969 2995 email: namkajeab2012@gmail.com
ดาวน์โหลดเอกสาร	http://dental2.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=2408&filename=index http://dental2.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=2448&filename=index

หมายเหตุ จะแจ้งข่าวสารการอบรมระยะสั้น (4 เดือน) ทันตสาธารณสุข สำหรับทันตแพทย์ ผ่าน สสจ. และเว็บกลุ่มทันตแพทย์ ในภายหลัง

2. วิทยาลัยทันตสาธารณสุข

วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้วิทยาลัยทันตสาธารณสุขมีคุณภาพตามเกณฑ์ TCI 2. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านทันตสาธารณสุขแก่สถาบันและหน่วยงานวิชาการ 3. เพื่อสร้างเครือข่ายวิชาการและวิจัยด้านทันตสาธารณสุข
กลุ่มเป้าหมาย	ทันตบุคลากรและนักวิชาการด้านสุขภาพช่องปาก
การส่งบทความ	ส่งได้ตลอดทั้งปี email: thdphjo@gmail.com และสามารถ submission online ได้ในระบบ ThaiJO (https://www.tci-thaijo.org/index.php/ThDPHJo)
การเผยแพร่	ปีละ 2 ฉบับ กรกฎาคม-ธันวาคม และ มกราคม-มิถุนายน
งบประมาณ	งบประมาณสำนักทันตสาธารณสุข
ผู้รับผิดชอบ	น.ส.เพ็ญแข ลาภยิ่ง โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6894 4696 email: phenkhael@gmail.com น.ส.วรมน อัครสุด โทรศัพท์ 0 2590 4213 email: voramon.a@anamai.mail.go.th
ผู้ประสานงาน	น.ส.สรารัตน์ เรืองฤทธิ์ โทรศัพท์ 0 2590 4213, 09 0963 4522 email: sararat.n155@gmail.com
ดาวน์โหลดเอกสาร	http://dental2.anamai.moph.go.th/main.php?filename=journal_of_dental https://www.tci-thaijo.org/index.php/ThDPHJo

3. โครงการพัฒนาระบบการดูแลเด็กพิเศษแบบไร้รอยต่อจากปฐมภูมิถึงตติยภูมิ 2562-2564

วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์ทั่วไป: เพื่อพัฒนาระบบการดูแลเด็กพิเศษแบบไร้รอยต่อระหว่างระดับปฐมภูมิและตติยภูมิ และเพิ่มการเข้าถึงบริการป้องกันโรคในช่องปากและติดตามการรักษาปากแห้งเพดานโหว่ วัตถุประสงค์เฉพาะ ระยะที่ 1 (2562) 1.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริการเด็กพิเศษกรณีปากแห้งเพดานโหว่ปีงบประมาณ 2557-2561 1.2 เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการดูแลเด็กพิเศษแบบองค์รวมไร้รอยต่อจากปฐมภูมิถึงตติยภูมิพร้อมสื่อในระดับปฐมภูมิ 1.3 เพื่อพัฒนานวัตกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กพิการ ระยะที่ 2 (2563): เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับปฐมภูมิในการดูแลเด็กแบบองค์รวมไร้รอยต่อกับระดับตติยภูมิ ระยะที่ 3 (2564): เพื่อประเมินผลการดำเนินงานในมุมมองผู้ให้บริการ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง และ ผู้ปกครองและเด็ก	
ขั้นตอนดำเนินการ	1. ศึกษาสถานการณ์การบริการเด็กปากแห้งเพดานโหว่ปีงบประมาณ 2557-2561 2. จัดทำคู่มือความรู้และแนวทางการดูแลเด็กพิเศษ และสื่ออบรม 3. จัดทำต้นแบบนวัตกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากและสอนแปรงฟันเด็กพิเศษ 4. จัดประชุมประเมินต้นแบบนวัตกรรมฯ เพื่อปรับปรุง 5. จัดประชุมทบทวนและประเมินคู่มือความรู้และแนวทางการดูแลเด็กพิเศษฯ และสื่ออบรม 6. จัดจ้างผลิตนวัตกรรมการ 7. ประสานงาน นิเทศ ติดตาม ประเมินผล 8. ปรับปรุงคู่มือความรู้และแนวทางการดูแลเด็กพิเศษฯ	ต.ค.61-ก.ย.62 ต.ค.-ธ.ค.61 ต.ค.-ธ.ค.61 15ม.ค.62 31ม.ค.-1ก.พ.62 1ก.พ.-29มี.ค.62 1พ.ค.-30มิ.ย.62 พ.ค.-ก.ย.62
ระยะเวลา	ตุลาคม 2561-กันยายน 2562	
งบประมาณ	งบประมาณสำนักทันตสาธารณสุข 330,000 บาท (สามแสนสามหมื่นบาทถ้วน)	
ผู้รับผิดชอบ	น.ส.เพ็ญแข ลาภยิ่ง โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6894 4696 email: phenkhael@gmail.com นางปฐมมา เขาวนเมธา โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6904 4914 email: patamasingha@gmail.com	
กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ร่วมดำเนินการ	1. ภาควิชาทันตกรรมสำหรับเด็ก ชุมชน และจัดฟัน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2. ศูนย์ชะวันฉาย และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	
ไลน์กลุ่ม ChildDisable		

4. โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสำนักทันตสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2562

วัตถุประสงค์	เพื่อพัฒนาบุคลากรในการ 1. ใช้ประโยชน์จากข้อมูลระดับชาติในด้านวิชาการ ติดตามกำกับ และประเมินผลนโยบาย 2. ใช้สถิติวิเคราะห์ด้านสุขภาพช่องปาก 3. พัฒนาสมรรถนะตนเองตามกรอบสมรรถนะที่พึงประสงค์ของกรมอนามัยและสำนักทันตสาธารณสุข
เป้าหมาย	บุคลากรสำนักทันตสาธารณสุขพัฒนาศักยภาพ 6 ครั้ง
กิจกรรม	1. ประชุมเชิงปฏิบัติการ Advance statistics 7-11ม.ค.62 2. สนับสนุนและจัดการให้บุคลากรศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง พ.ย. 2561- ก.ย. 2562
ระยะเวลา ดำเนินการ	พฤศจิกายน 2561 - กันยายน 2562
ผู้รับผิดชอบ	น.ส.เพ็ญแข ลากยิ่ง โทรศัพท์ 0 2590 4213, 08 6894 4696 email: phenkhael@gmail.com

5. การจัดทำข้อเสนอในภาพวิชาชีพ เป็นบรรณาธิการและเลขานุการ

- 5.1 คู่มือแนวทางทางการดูแลเด็กพิเศษแบบองค์รวมและไร้รอยต่อจากปฐมภูมิถึงตติยภูมิ
- 5.2 ข้อเสนอสิทธิประโยชน์หลักระบบประกันสุขภาพภาครัฐ

แนวทางการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2562

กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

งานสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

งานข้อมูลสารสนเทศ

- ติดตาม รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกับเป้าหมายตัวชี้วัด จัดระบบงานข้อมูลโดยประสานจากกลุ่มวิชาการในความต้องการข้อมูลต่างๆ และวางแผนในการจัดหาข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมา ดำเนินการสนับสนุนการดำเนินงานทั้งในเรื่องเป้าหมาย ตัวชี้วัดเพื่อใช้วางแผนงานโครงการให้ทันความต้องการของผู้ใช้งาน อีกทั้งประสานทางทีม HDC ในการติดตามรายงานและกองนโยบายและยุทธศาสตร์ในเรื่องของรหัสมาตรฐานและแฟ้ม Dental

- ข้อมูลทันตบุคลากร ในปี 2562 จะดำเนินการพัฒนาฐานข้อมูลทันตบุคลากรขึ้นมาใหม่ โดยขอความร่วมมือจากจังหวัดช่วยตรวจสอบข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

งานเฝ้าระวังทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง

พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังสถานะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงสำคัญ โดยร่วมกับกลุ่มวิชาการดำเนินการในทุกปี เนื่องจากต้องติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาวะโรคในช่องปากในกลุ่มอายุที่เป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันโรค ทั้งนี้ได้พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลและใช้แบบฟอร์มใหม่ เนื่องจากใน Web เดิมประสบปัญหาถูกโจมตี ทำให้ต้องมีกรโอนย้ายข้อมูล มาในชื่อ web ใหม่ www.yimsodsai.org ทั้งนี้จะจัดประชุมเพื่อชี้แจงการดำเนินการรายงานข้อมูล กลางเดือนมกราคม 2562

งานพัฒนาวิชาการและการวิจัย

- ดำเนินการพัฒนาวิชาการในสำนัก ร่วมจัดทำแผนการวิจัย สรุปยอดการใช้จ่ายงบประมาณ รวมทั้งติดตามงานวิจัยที่แล้วเสร็จ

- ดำเนินงานวิจัยร่วมกับกลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพเด็กปฐมวัยและวัยเรียน ในการศึกษาวิจัย เรื่องพัฒนารูปแบบงานอนามัยโรงเรียนที่มีคุณภาพ

งานเทคโนโลยีสารสนเทศและห้องสมุด

- พัฒนาโปรแกรม Oral standardization Program of Thailand บน web www.yimsodsai.org เพื่อให้พื้นที่ได้เข้าร่วมใช้งาน

- การดำเนินงานร่วมกันกับงานเทคโนโลยีสารสนเทศ กองแผนงาน กรมอนามัย

- พัฒนาโปรแกรมห้องสมุดและเอกสารงานวิจัยทางทันตสาธารณสุข ดำเนินการให้บริการหนังสือวารสารวิชาการกับเจ้าหน้าที่และทันตบุคลากร โดยสามารถเข้าใช้บริการได้ที่ อาคาร 5 ชั้น 3 สำนักทันต-สาธารณสุข

ผู้ประสานงาน

นางสาวสุพรรณิ สุกันวานิล   นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ

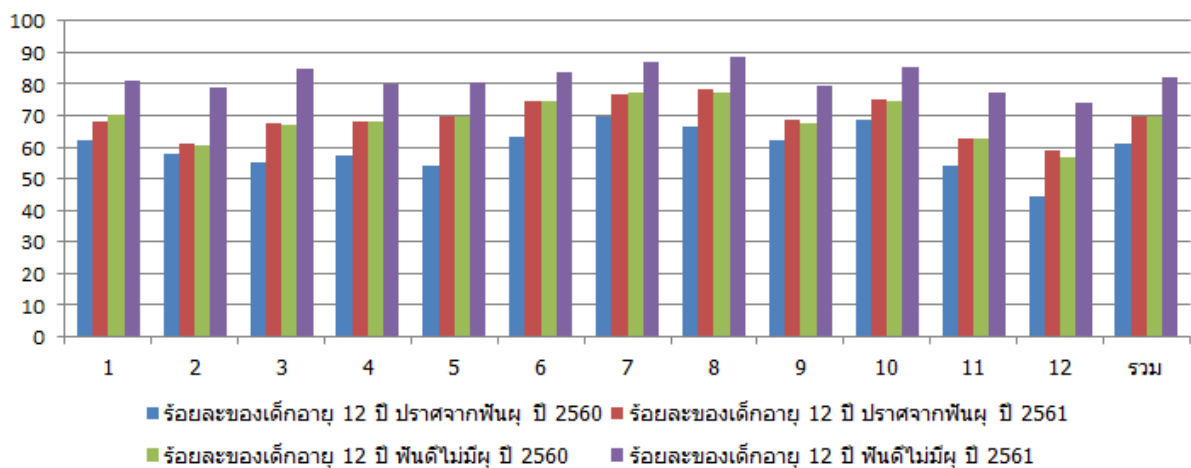
นางสาวณัฐมนันท์ ศรีทอง   นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

นางสาววิจิตรา กุกำจัต   นักวิชาการสาธารณสุข

ข้อมูลเพิ่มเติม : E-mail : dentdata@gmail.com โทร 02-5904217

สถานการณ์ข้อมูลระบบ HDC ปี 2561 (30 กันยายน 2561) พบว่าเด็กกลุ่มอายุ 12 ปี ฟันดีไม่มีผุ (cavity free) ร้อยละ 81.9 ซึ่งสูงกว่าปี 2560 ร้อยละ 12.4 (ปี2560 ร้อยละ 69.5) สูงกว่าเป้าหมาย ปี 2561 ที่กำหนดร้อยละ 54 เมื่อพิจารณารายเขตสุขภาพพบว่าสูงกว่าเป้าหมายปี 2561 และสูงกว่า ปี 2560 ทุกเขตสุขภาพ โดยเขตสุขภาพที่ 12 พบว่าน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 74.3 เด็กกลุ่มอายุ 12 ปี ปราศจากฟันผุ (caries free) ร้อยละ 69.8 สูงกว่าปี 2560 ร้อยละ 8.6 (ปี2560 ร้อยละ 61.2) และสูงกว่าเป้าหมายปี 2561 ที่กำหนด ร้อยละ 51 เมื่อพิจารณารายเขตสุขภาพพบว่าสูงกว่าเป้าหมายปี 2561 และสูงกว่าปี 2560 ทุกเขตสุขภาพ โดยเขตสุขภาพที่ 12 พบว่าน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 59.1 อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จาก HDC Report เป็นข้อมูลของกลุ่มเด็กที่เข้าถึงบริการ และมีความครอบคลุมผลการตรวจฟัน กลุ่มอายุ 12 ปี เพียงร้อยละ 42.2

จากข้อมูลสำรวจพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กกลุ่มอายุ 12 ปี ในปี 2560 พบว่า เด็กกลุ่มอายุ 12 ปี แปรงฟันก่อนนอนทุกวัน ร้อยละ 55 ดื่มน้ำอัดลมทุกวันร้อยละ 13.4 ดื่มเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมน้ำตาลทุกวัน ร้อยละ 14.6 กินลูกอมทุกวันร้อยละ 5 และ กินขนมกรุบกรอบทุกวันร้อยละ 32.6

สามารถเข้าชมผลงาน ปี 2561 ได้ที่เว็บไซต์สำนักทันตสาธารณสุข เลือก กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย

งานเฝ้าระวังทันตสุขภาพ	งานข้อมูลสารสนเทศ	งาน กพว./วิจัย	งานเทคโนโลยี	หลักฐานการปฏิบัติราชการ
------------------------	-------------------	----------------	--------------	-------------------------

งานเฝ้าระวังทันตสุขภาพ

- :: DMFT data global
- :: การดำเนินงานสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง
- :: งานเฝ้าระวังสำนักทันตสาธารณสุข
- :: รายงานผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงตามกลุ่มอายุ พ.ศ.2561
- :: คู่มือการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง
- :: คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการระบบเฝ้าระวังทันตสาธารณสุข สำนักทันตสาธารณสุข
- :: คู่มือรายละเอียดตัวชี้วัดเฝ้าระวังการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม 2561
- :: template เฝ้าระวัง 2561

ภาคผนวก

ตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดกรมอนามัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

จากการประชุมชี้แจงการจัดทำตัวชี้วัดตามคำรับรองฯของกพร.วันที่ 11 ตค.61 กำหนดให้หน่วยงานเลือกตัวชี้วัด จำนวน 10 ตัว โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 นโยบายสำคัญเร่งด่วน ยุทธศาสตร์ ภารกิจหลักกรมอนามัย มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1.1 อัตราส่วนการตายมารดาไทยต่อการเกิดมีชีพแสน
- 1.2 ระดับความสำเร็จของพัฒนาการเด็กตามเกณฑ์มาตรฐาน ประกอบด้วยตัวชี้วัด Proxy 3 ตัวชี้วัด
  - ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ
  - ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี ที่ได้รับการคัดกรองพัฒนาการพบสงสัยล่าช้า
  - ร้อยละของเด็กอายุ 0-5 ปี ที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าได้รับการติดตาม
- 1.3 อัตราการคลอดมีชีพในหญิง อายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี พันคน
- 1.4 ร้อยละของตำบลที่มีระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชนผ่านเกณฑ์
- 1.5 ร้อยละของโรงพยาบาลที่พัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมได้ตามเกณฑ์ GREEN & CLEAN Hospital

กลุ่มที่ 2 ภารกิจรอง/สนับสนุนกรมอนามัย มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 2.1 ระดับความสำเร็จของการดำเนินงานคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานสังกัดกรมอนามัย (ITA : DoH)
- 2.2 ระดับความสำเร็จในการสร้างเสริมความผูกพันต่อองค์กร (Engagement)
- 2.3 ร้อยละของการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ
- 2.4 ระดับความสำเร็จของการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนกรมอนามัยสู่องค์กร HPO ตามแนวทาง PMQA
- 2.5 ระดับความสำเร็จของการดำเนินงานการขับเคลื่อนองค์กรรอบรู้ด้านสุขภาพ (HLO)

สำนักทันตสาธารณสุข
กรมอนามัย

